

RÄLSSIEMÄNNÄN MUISTIO
Osa I Husula-Pyötsaari 1700-1809
Sarja Knaappien perilliset 4
Jaana Vainio-Utriainen 2023

KULTURA 2023

Rälssiemännän muistio Osa I Husula-Pyötsaari 1700-1809

ISBN 978-952-69957-1-7 (PDF)

ISBN 978-952-69957-2-4 (nide)

KULTURA 2023

Painatus/niteet Kopioklubi Oy Kotka

copyright Jaana Vainio-Utriainen. Teoksen materiaalit ovat tekijänoikeudella suojattuja, materiaalia ei saa käyttää ilman lupaa (tai lähdeviitteitä).

Käsikirjoitus perustuu faktatietoihin, jonka tietojen tyhjiä kohtia on täydennetty aikakauden historiaan ja elämänolosuhteisiin perustuvalla fiktiolla. Käytän tarinoissa alkuperäisiä arkistossa mainittuja (ruotsinkielisiä) nimiä, sillä vasta 1900-luvulla ne muuttuivat suomenkielisiksi. Perustellut kommentit voi lähettää tekijälle jaana.v.utriainen@gmail.com. Painettuun niteeseen kuvat, piirroksot ja kaaviot puhtaaksi piirretään.

Kannen kuva 1: Kruunumorsian. Piirroskuva teoksessa Vehkalahden pitäjän historia II.

RÄLSSIEMÄNNÄN MUISTIO

OSA I 1700-1809

Frälsevärdinnas Dagbok I

Husula – Pyötsaari Vehkalahti

Sarja Knaappien perilliset 4

Jaana Vainio-Utriainen 2023

PROLOGI 2023

Keväällä 2018 löytyi Fräsewärdinnas Dagbok peltilaatikossa Mussalon Varsaniemen Tobias ja Maria Pihlhjerta [Jaakkolan] myynnissä olevan talon yläkerran huoneen kaapin lattialautojen alta. Sotaleski Maria Pihlhjerta (1870-1959) oli kirjannut siihen muistiinpanoja perheen kohtalosta puolison kuolemaan saakka 1896-1918. Rälssiemännän 300-vuotinen muistio oli Varsaniemessä 100 vuotta unohduksissa, kunnes tämän kirjan tekijä löysi sen käydessään katsomassa myynnissä olevaa isovaarin ja isomummon merenrantataloa. Talo oli rakennettu 1900-luvun vaihteessa, Helmi-mummon syntymän aikoihin. Talon rakentamiseen oli pyötsaarelainen rälssitilan isäntä Jacob Pihlhjerta (1835-1911) antanut pojalleen häälahjaksi perintösunnan - sisar Olga Pihljerta (Kymén) oli antanut talon emännälle 1896 Rälssiemännän muistion Marian ja Tobiaksen käydessä esittäytymässä Pyötsaarella. Olga oli säilyttänyt muistion saatuaan sen äidiltään Elisabet Tepposelta.

Maria Pihlhjerta asui Varsaniemen kotitalossaan, pojan perheessä elämänsä loppuun saakka. Hän ei kertonut Rälssiemäntien muistiosta perillisilleen, siten wärdinna Joffel Husulasta oli toivonut. Maria ei siirtänyt muistiota lapsilleen, vaan säilytti sen ehkä pitäen sitä jo menneiden aikojen asiana.

Tämän kirjan olen toimittanut puhtaaksikirjoittaen kaikki ruotsinkieliset sivut lisäten siihen vain johdantotekstin, sisällön sekä Husulan ja Pyötsaaren sukupuut I ja II. Liitteenä on lopussa joitakin dokumentteja suvun olemassa olon todistamiseksi. Muistio sijaitsee Kansalliskirjaston arkistossa.

Kotkassa toukokuussa 2023

Jaana Vainio-Utriainen filosofian tohtori

”knaappien” perillinen 12. sukupolvessa

RÄLSSIEMÄNNÄN MUISTIO OSA I

Ruotsin kuninkaan vallan aika 1700-1809

Vehkalahti Husula Pyötsaari

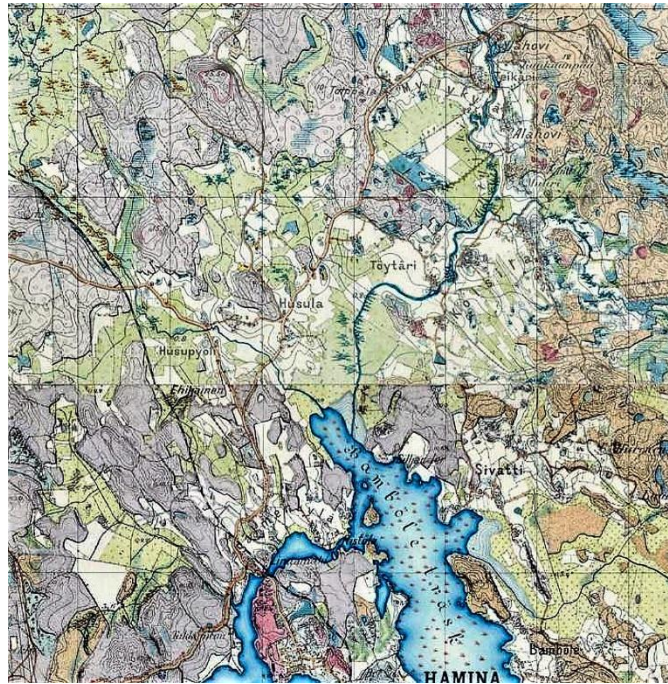
SISÄLLYS

4	PROLOGI 2023
5	SISÄLLYS
6	OSA I HUSULAN KNAAPPIKYLÄ 1700-1800
7	ANNO DOMINI 1685
9	SUKUPUU I Husulan Knaappitila/rälssi 1540-1809
10	SUKUPUU II Pyötsaaren rälssitila 1809-1917
11	Wärdinna Joffelin liitearkki 1685
12-38	RÄLSSIEMÄNNÄN MUISTIO 1710-1728 Husula Wärdinna EVA Theofilsdotter Pihlhjerta-Tepponen [Joffel] 1685-1760
39-62	RÄLSSIEMÄNNÄN MUISTIO 1728-51 Pyötsaari-Husula Wärdinna ELISABET Mårtensdotter Huggut [Pihlhjerta-Tepponen] 1708-75
63-88	RÄLSSIEMÄNNÄN MUISTIO 1751-1780/1809 Husula-Pyötsaari Wärdinna JOHANNA Pihlhjerta-Jaakkola [Huggut] 1732-1806
89-92	HISTORIALLISTIA VUOSIA VEHKALAHDELLA 1700-1809
93-95	Lähteitä Osa I

OSA I HUSULAN KNAAPPIKYLÄ 1700-1809

PIILHJERTA KNAAPPI-SUKU

Kuva 2. Kuvakopio Husula, Vehkalahti (<https://mapire.eu/en/>)

ANNO DOMINI 1685

Rälssiemännän muistion liitekirje, jonka on kirjoittanut 1685 lukkari Henric Simonsson.

Vehkalahden kirkon sunnuntaimessujen yhteydessä kunnioitettu rälssiemäntä Joffel Husulasta kutsui lukkari Henric Simonssonin visiitille Husulan knaappitilalle samassa yhteydessä, kun hänellä olisi asiaa isännälle, Theofil Joffelille. Kirkolla ja Joffelin veljeksillä oli yhteisiä kirkollishallinnollisia asioita, joita lukkari toimitti papilta knaapeille. Lukkari lupasi talon emännälle saapua mitä pikimmin, siten asia selviäisi ja hoituisi. Lukkarille se tiesi lisätuloja perheelle.

Joffelin rälssitilan emännäksi tultuaan hän oli kiitollinen kohtalostaan, joka oli paikkakunnan neidolle kunniaksi. Knaappiveljesten vanhimman pojan, Theofilin emännäksi olisi moni toivonut pääsevänsä, sillä se tiesi taloudellisesti vakaata elämää sääty-yhteiskunnassa kunnioitetulla paikalla. Nyt hänellä oli jo vuosien kokemus tilan pääemäntänä ja vakaa asema neljän knaappiveljeksien emäntien yhteisössä. Pihlhjerta-knaapit olivat viljelleet ja asuttaneet Husulan knaappikylän rälssitiloja [1540-l.], joihin lukeutui osatilojen viljelyn ja hallinnollisten vastuutehtävien lisäksi ratsupalvelukseen osallistuminen, kuninkaan ratsuväkien muonitus ja hevosten huolto heidän kulkiessa raittia lännestä itään päin.

Wärdinna oli hoitanut tehtävänsä vastuullisesti niin taloudessa kuin rippikouluikäisen esikoispojan Henrikin kasvattamisessa ja kouluttamisessa yhteistyössä lukkarin kanssa. Hyvän perilliset Theofil tulisi saamaan tilalle; ajatteli emäntä vastaanottaessaan lukkari Simonssonin alkusyksynä 1685 tuvassaan. Esikoispoika Henrik oli toisella kymmenellä ja uusin perillinen tiesi tuloaan.

Lukkari nyt istuu nyt tuohon tuvan pöydän äärelle, sanoi emäntä hänelle hiljaisella äänellä. Kahvi on valmista ja lämpimäisiä leivottu. Pöydällä täytyy olla hieman tilaa, sillä asioita on sen verran paljon, ettei tarvitse ulkoa kaikkea

muistaa. Minun muistissani rälssiemäntien asiat ovat piirtyneet tarkasti vuosien varrelta.

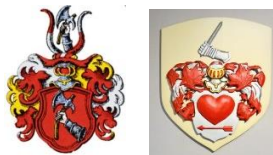
Lukkari oli pohtinut tullessaan mitä asiaa emännällä oli, mutta hän oli ottanut runsaasti paperiarkkeja ja mustekynän mukaansa. Valmis olen nyt kuulemaan, ajatteli lukkari mielissään emännän kahvileivonnaisten tuoksuessa tuvassa. Lukkari nautti kaffen ja leivonnaiset tyytyväisenä, katsahti huolissaan talon emäntää. *Voimme aloittaa*, hän sanoi kastaen kynän musteeseen ja alkoi kirjoittaa sanelun mukaan [ruotsiksi] ruskeahkolle paperiarkille:

”Vehkalahden Husulassa, Pihlhjerta-Knaappisuvun rälssitulalla syyskuussa 1685, minä kirjuri, Vehkalahden kirkon lukkari Henric Simonsson kirjaan knaappi-isäntä Theofil Joffelin puolison, talon emännän asiat ja toiveet. Näen ja tunnistan, että hän on täysin kunnossa ennen lapsensa syntymää. Lukkarina tulen myös kirjaamaan syntymän, joten huolellisesti seuraan lapsenpäästöä ja äidin vointia.[...]”

Lapsen päästöni lähenee, terveenä olen ollut, mutta tunnen voimieni alkavan ehtyä, totesi talon emäntä alkaessaan sanelun... ja hän alkoi kertoa asiansa, joita oli tarkasti kaksi, yksi lyhyt ja toinen pidempi. Kun emäntä oli asiansa lopettanut, lukkari oli huojentunut. Hän oli täysin aavistamaton alkaessaan kirjoittaa.

Joffelin emäntä oli tehnyt hyvän työn piirtäessään kultaiset neuvot mieleensä, ja viisaasti olivat päättäneet sijoittaa lapset ja naiset kirkon suojaan vakavien uhkien edessä, olivathan knaapit rahoittaneet kirkon toimintaa. Lukkari lupasi hoitaa vaaran uhatessa asian. Lapsenpäästöstä talon emäntä kyllä selviytyisi. Muistiinpanoarkit lukkari suositti säilytettävän peltilaatikossa, joka suojaisi ne kosteudelta, ilmanvaihdoksilta ja kovemmiltakin kolhuilta tarvittaessa. Hänellä olisi sopiva laatikko, mistä emäntä Joffel ilahtui. Lukkari lupasi tuoda lähipäivinä sopivan laatikon mukanaan, jonka sisälle hän sitoisi muistiinpanoarkit kansineen kirjaseksi. Hyvillä mielin lukkari Henric Simonsson poistui Joffelin rälssitulalta palkkio tuluspussissa kasvavalle perheelleen.

RÄLSSIEMÄNNÄN MUISTIO
SUKUPUU I 1540-1809
HUSULAN PIHLHJERTA-KNAAPIT

RÄLSSIEMÄNTIEN SUKUPUU 1700-1900 VEHKALAHTI HUSULA – HAMINA

Fader Huggutsson [1356] Bjurböle-Fasarby-Bätö

Matts Sigfridsson & Gertrud [1571]

HENRIK Hugg Ut 1584

PYÖTSAARI

HUGGUT

LB **HANS Henriksson** & NN.

BB: **Bertil** Henriksson, Påfvel

...

LB **BERTIL** Hansson & N.N.

BB: **Lars**, Johan

...

LB **LARS Bertilsson** & NN

BB: **Jöran** Larsson, Johan Larsson

...

LB **JÖRAN Larsson** & NN

BB: **Jacob** 1666, Bertil, Jöran

LB **JACOB** Jöransson 1666 & NN

BB: **Matts Jacobsson** 1682 Elisabeth/Lisa, Agusta

LB **MATTS Jacobsson** n 1682 & **Elisabet** 1708

Erich 1728, Anna 1730, **Johanna** 1732, Maria 1736, Matthias 1738

Nils ROLANDSSON [1540] T1 Vehkalahti Husula

Pihlhjerta

HUSULA

P-TEPPONEN

HENRIK P-Tepponen

BB: **Erik**

...

ERIK & NN T3

BB: **Mårten**

...

MÅRTEN & NN T4

BB: **Nils**, Sigfrid

...

NILS & NN T5

BB: **Mårten**

MÅRTEN T6 & **Eva** ←← **Eva** 1685

BB: **Elisabet** ja Maria 1708,

Mårten 1709, Anna 1723

← **Elisabet** Mårtensdr Pyötsaaren 1727

Pihlhjerta

HUSULA

P-JOFFEL (Husu)

MÅRTEN P-Joffel

BB: **Teofil**

...

TEOFIL & NN

BB: **Mikael**

...

MIKAEL & NN Joffel

BB **Theofil**, Erik, Jacob,

Henrik

...

THEOFIL & N.N.

BB: Henric 1667,

Eva 1685

Pihlhjerta

HUSULA

P-JAAKKOLA

ROLAND P-Jaakkola

BB: **Jacob**, Sakari

...

JACOB & NN

BB: **Nils**, Sigfrid

...

NILS & NN

BBSigfrid,**Matts**,Roland

...

MATTS & Uski

BB: **Sigfrid** Johan,Beata

...

SIGFRID & JUDITH Br

BB: Beata, Sigfrid,

Matts 1726, Lisa,Judith

Kaaviokuva 3. Rälssiemäntien muistion sukupuu Husula 1540-1771 Pyötsaari. Kaavio tekijän. Huggut-sukupuu täydentyy sotien aikana palaneiden ja tuhoutuneiden dokumenttien mahdollisesti löytyessä. Pyötsaaren 1700-43 suvun tiedot on kerätty Vehkalahten, Virolahden sekä Viipurin srk digiarkistoista (Bätzöo, Botesöo, Bätö, Böötsari). Huom. Matts Jacobssonin Huggutin syntymäaika on mainittu kuolintiedoissa 1742 ”80v.”, kun hän oli mitä todennäköisimmin syntynyt noin 1682. Sisar Agusta Jacobsdr Huggut oli syntynyt 1686.

RÄLSSIEMÄNNÄN MUISTIO
SUKUPUU II PYÖSAARI 1809-1917
HUGGUT – PIHLHJERTA-JAAKKOLA

VEHKALAHTI BÄTÖ PYÖTSAARI Pihlhjerta Frälsehem

HUGGUT - PIHLHJERTA-Jaakkola

B MATTS Jacobsson 1682-1742 & **ELISABET** Märtenstr 1708-75

BB: Erich 1728-42, Maria 1730-42, **Johanna** 1732-1806,

Anna 1736-43, Matthias 1738-42

KUORSALO MÄNTLAHTI VILNIEMI HUSULA

Korjus Tolsa Silvo Pihlhjerta

< **Puolisot (+)** hu, naimakaupat

MATTS Sigfridsson P-Jaakkola 1726-73 & **JOHANNA Huggut** 1732-1806

BB: **Mårten** 1751, Erik, Anna K, Anna M, Henrik, Anna M, Maria, Erik 1771

MÅRTEN P-Jaakkola¹ 1751-1825 & **MARIA Mattsdr Korjus**

BB: Elisabeth 1776, **Matts** 1779, Johan, Anna L, Erik, Thomas ja
Jacob, Eva, Helena 1796

<+ **Maria Mattsdr Korjus** 1757-1815/19? Kuorsalo

i: Matts Eliasson Korjus, 1730-62, ä: Eva Simonsdr 1730-92

MATTS Märtensson 1779-1815 & **ANNA Jabosdr Tolsa**

BB: Anna E 1804, **Jaakko** 1810

<+ **Anna Jacobsdr Tolsa** 1777-1838 Mäntlahti

JAAKKO Mattsson 1810-56 & **HELENA Silvo** 1806-47

BB1: **hu Helena**: Erik, Karoliina, **Jacob** 1835, Anna L, Konstantin, Karl

BB2: **hu Sofia** Westerberg: Vilhelmiina, Anna S, Otto, Kristian

<+ **1. Helena Karlsdr Silvo (Suomalainen)** 1806-47 Vilniemi

<+ **2. Sofia Westerberg** 1829-1901 Vilniemi

JACOB Johan² 1835-1911 & **ELISABET Andersdr Tepponen**

BB: Vilhelm 1860, Otto, Karl, Olga, **Tobias**, Konstantin, Josef

<+ **Elisabet Andersdr** Tepponen 1837-87 Husula

* BB barn/lapset: B Bonde ja värd isäntä; LB lampuot; hu puoliso

¹ 1792 Mårten Mattsson P-Jaakkola siirtyi Pyötsaaren rälssitilan omistajaksi. Matts P-Jaakkola menehtyi 1773, ja Mårten esikoispoika jatkoi tilan isäntänä perh.

² 1893 Pyötsaaren osakasjako: 1/6 Jaakko Johan Pihlhjerta

Kaaviokuva 4. Pihlhjerta-Jaakkola – Huggut Rälssiemäntien muistio Pyötsaari 1728-1890.
Kaavio tekijän JVU 2022.

ANNO DOMINI 1685

[Rälssiemännän muistion ensimmäinen ruotsinkielinen sivuarkki]

Pihlhjerta-Joffelin Knaappitila HUSULA

Arvoisa Rälssiemäntä, kuulut valittuna knaappisuvun emäntiin, jonka tehtäviin kuuluu tietoisuuden ja velvollisuuksien siirtäminen uudelle sukupolvelle. Tähän muistioon kirjataan tärkeimmät suvun ja perheen tapahtumat ja muistio tulee antaa eteenpäin siinä vaiheessa, kun oman suvun tytär tai poika avioituu ja knaappisuku¹ jatkuu. Sinä arvoisa rälssiemäntä saat katsoa parhaiten sopivan perillisen, joka edustaa knaappi/rälssisukua tulevaisuudessa. Muistio tulee säilyttää tiiviissä peltilaatikossa, siinä tulee olla myös mustekynä ja mustetta kirjoittamiselle. Mikäli kirjoittaminen ei vielä suju, niin lukkari opastaa ja kirjaa tarvittaessa. Muistioon kirjoitetaan päiväys/ajankohta ja merkittävä tapahtuma tiiviisti.

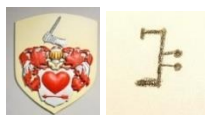
Muistion saanut rälssiemäntä säilyttää sen salaisessa tallessa, jotta kukaan ei sitä löydä ennen luovuttamista eteenpäin. Vaaran uhatessa sijainnin saa kirjata sinetillä suojatulle paperiarkille ja antaa luotettavalle lukkarille säilytettäväksi nimeämällä kenelle se seuraavaksi annetaan. Lukkari saa siitä silloin palkkion. Siten rälssiemäntien tietoisuus säilyy perintönä knaappisuvussa, jota Vehkalahden aateliksi on kutsuttu.

Pihlhjerta-JOFFEL Fräsehem Husula

Bonde Knap THEOFIL Michaelsson JOFFEL & Wärdinna MOR

Henrik Theofilsson f.1667

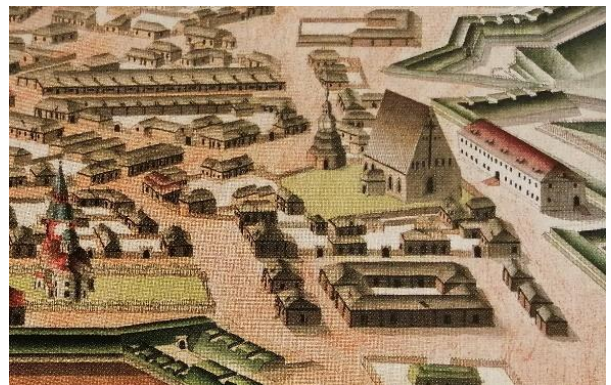
Eva Theofilsdotter f.1685

¹ Knaappisuvun tunnuksena on vastasyntyneen lapsen jalassa oleva ruskea syntymämerkki, noin 1 cm läpimitaltaan. Merkin toteaa ”knaappi” isoäiti ja lukkari. Merkki vaalenee, mutta säilyy useimmiten koko elämän.

RÄLSSIEMÄNNÄN MUISTIO 1710-1727

Wärdinna EVA Theofilsdotter Joffel ja
Wärd MÅRTEN Nilsson Pihlhjerta-Tepponen

Kuva 5. Vehkalahten [Haminan] Maria-kirkko
1700-30 teoksessa Kymenlaakson historia I.

RÄLSSIEMÄNNÄN MUISTIO 1710-27

SUKUPUU²

Wärdinna EVA Theofilsdotter Pihlhjerta-TEPPONEN T1751 (1685-1760) [Joffel] Husula Vehkalahti; puoliso knaappi MÅRTEN Nilsson Pihlhjerta-Tepponen T6 osatilan nro 4 isäntä 1711-12.

Yhteiset lapset: knaappi Mårten Mårtensson 1709-43, kaksoistytöt Elisabet 1708-75 ja Maria 1708-48 sekä Anna 1723-73

Pihlhjerta-TEPPONEN Frälsehem Husula

Bonde Knap MÅRTEN Nilsson ja wärdinna EVA Theofilldr Joffel f.1685

Mårten f.1709 Elisabet f.1708 Maria f.1708 Anna f.1723

EVAn isä THEOFIL Michaelsson Pihlhjerta-JOFFEL T3229, osatilan nro 2 isäntä 1680-1712 knaappiedustaja; Evan äiti N.N. wärdinna, mor. Evan veli Henrik Theofilsson Joffel 1667-1742, hänen puoliso Maria Theofil 1669-1740.

Knaappi-isäntä MÅRTEN P-Tepposenn vanhemmat: knaappi Mårten Nilsson Pihlhjerta-Tepponen, Husula, puoliso N.N. Heillä yhteinen poikalapsi Mårten Nilsson Pihlhjerta-Tepponen.

Vehkalahden lukkarit 1700-30: Henric Simonsson 1697, jonka jälkeen Matts Jöransson 1700/1712-30

²

Tiedot 10.8.2012 Nils Rolandsson PIHLHJERTA-sukuluettelo, koonnut ja päivittänyt 2022 Pihlhjerta-sukuseura. T = sukutaulun numero. Rälssiemännän muistion lukujen yhteydessä lopussa ovat kuvakopioina merkittävimmät dokumentit.

Kevät 1710 HUSULA

Kirjoitan muistiota Pihlhjerta-Tepposen knaappitilalla Husulassa, johon minut on myötäjäisillä vihitty vuoden vaihteessa 1707-1708. Täällä Knaappikylässä asuu noin 40 knaappia, jotka kaikki kuuluvat knaappilinjan sukuhaaraan: Tepponen, Joffel, Jaakkola, Heikkilä, Anttila ja Junnila.

Synnyin kevätkesällä 1685 Joffelin rälssiperheeseen, johon kuului isovelji Henrik (1667), isä Theofil ja äitini, jota kutsuimme Mor Wärdinna. Kotitilani sijaitsee puolisoni Märten Tepposen tilan läheisyydessä, kuten muutkin knaappitilat. Taloudessamme on joitakin piikoja ja renkejä, jotka ovat meillä vaihtelevia aikoja johtuen aikakauden kulkutaudeista ja väkeä taittavista nälkävuosista. Ruokapalkalla tekevät näinä aikoina töitä, onneksi meillä on ruoka vielä riittänyt.

Veljeni Henrik Joffel on minua paljon vanhempi, hänet on luotsattu isänsä tehtäviin ollessani pieni. Veli oli jo vihitty Maria-puolison kanssa, kun aloin ymmärtämään elämää ympärilläni ja harjoitella kävelyä ja puhetta.

Lapsuuden pihapiiriin kuului kaksi tupaa; vanhempi, pienempi tupa oli meidän kotimme ja suurempi uudempi tupa oli veljeni perheellä, joka rakennettiin morsian Marian myötäjäisillä. Pihapiirissä oli myös kaksi navettaa ja talli sekä toistakymmentä nautaa. Joffelin sukua oli knaappitilalla runsaasti, sillä tilaa viljelivät isäni nuoremmat veljet Erik ja Jacob Joffel perheineen. Nuorin veli Henrik oli poissa ratsupalvelustehtävissä Euroopassa, missä hän myös menehtyi.

Husulan neljä knaappitilaa yhdistettiin vastikään rälssitarkastuksessa kolmeksi ratsupalvelustilaksi, joissa jokaisessa on yksi ratsupalvelusmies³

Siirryttyäni naimakaupoilla 1707 Husulan knaappitilallisen Märten Tepposen emännäksi, Joffelin kotitilalla oli vilskettä; isäni veljen Erikin perheeseen

³ Husulassa oli ja on 4 maakirjanumeroa, kuten Pihlhjerta-sukujakin. Yksi suku ja yksi kantatila. Tilanumerot muodostuivat knaappitiloja järjestettäessä ratsuvelvollisiksi sätereiksi 1600-/1700-luvun vaihteessa, joilla oli yksi ratsumies. Husulan maakirjanumerot: Nro 1 Anttila-Heikkilä, Nro 2 Junnila mm. Teofil Michaelinpoika ja Nro 3 ja 4 Tepponen ja Jaakkola: Märten Sigfridinpoika ja Nils Jacobinpoika (Oksanen ja Oksanen 2003, 159).

syntyivät tytär Anna 1702 ja veli Krister 1708. Erikin ja Jacobin perheet tulevat kasvamaan piakkoin.

Puolisoni Märten on Tepposen knaappiperheen esikoispoika, joten hän on tilan pääperillinen. Kohtaloni on siinä mielessä suotuista, jopa etuoikeutettu - jota tulen kiittämään useinkin elämässäni. Kuulumme knaappisäätyyn, joiden rälssitulalle on annettu verovapaus. Kuulumme ylimmän säädyn sekä maataomistavan talonpoikaissäädyn välimaastoon, jota emme itsekään aina täysin tiedosta. Isäntä ja suku pitävät meidät ajan tasalla niissä asioissa, joihin asia liittyy.

1710

Maassamme on kestetty jo vuosia Pohjan sotaa kulkutauteineen (alk. 1700), jota ennen koettiin kohtalokkaan huonot sadot nälkävuosineen 1693-97. Perheemme ei välttynyt suruilta, sillä äitini mor wärdinna menehtyi joitakin kuukausia sitten ruttoon, hänen terveytensä ei kestänyt vuosien koettelemuksia. Mor siunattiin Vehkalahden kirkon sukuhautaan.

Meidät on lasten kanssa nyt siirretty kulkutaudeilta Vehkalahden kirkon suojaan: lapseni Märten, Elisabet ja Maria sekä Erik Joffelin puoliso lapsineen: Anna ja Krister. Päivisin olemme kirkkotiloissa ja iltaisin siirrymme kryptaan suojiin. Siellä meillä on suojaisa huone vahvan kalterioven takana tarvikkeineen. Avain on minulla ja papille luotettavuuden valan vannoneella lukkarilla. Kotitilalla käymme hoitamassa emännän tehtäviä silloin kun tilanteet niin sallivat.

Lukkari Matti Jöransson⁴ antoi minulle tuodessaan tänne kirkon suojiin huoneemme avaimen lisäksi peltilaatikon, mustekynän, paperia ja mustetta, jotta voin kirjoittaa hänen avustuksella muistiin knaappiperheen elämästä Theofilin puolison wärdinnan ohjeiden mukaan. Peltilaatikon muistioon mor on kirjoittanut meille viestin; mm. miten rälssiemännän tulee hoitaa perhettään ja taloutta. Löysin laatikon pohjalta myös oheisen lyhyen viestin, jonka mukaan Husulan knaappiemännät isäntineen olivat yhteisesti sopineet toimintaohjeet tämän kaltaisen tilanteen vaaran uhatessa.

⁴ Lukkari Matts Jöransson Braki [unilukkari eli suntio 1700 ja lukkari 1712-30] (Huopainen, Oksanen).

”Olemme Husulan [Pihlhjerta] knaappiperheiden kanssa (Tepponen, Joffel, Jaakkola) päätyneet siihen, että lapset ja naiset tulee viedä vaaran uhatessa suojaan Vehkalahden kirkon kryptaan, joka on vahvasti muurattu; muu talon väki voi siirtyä kävelymatkan etäisyydelle Kärmevuoren piilopirttiin Husulassa. Siten suojaamme sukumme ja tulevat sukupolvet. Isännät ovat sopineet asian kirkkoherran⁵ kanssa, joka on antanut ohjeet lukkarille vaaran uhatessa siirtää lapset ja naiset suojaan pikaisesti.

Tämän lisäksi olen lukkarille antanut kirjattavaksi muistitietoni hyvän rälssi- ja knaappiemännän ohjeista, joita tulevien sukupolvien emäntien tulee noudattaa asiallisella säätytietoisuudella. Siten säilytämme asemamme (aatelis)knaappisukuna yhteiskunnassa. Ohjeet perustuvat muistitietoihini Joffelin tilan emännäksi tultuani.”

Vehkalahden Husulan tilalla 1685

Wärdinna mor, Theofilus Joffel

[puumerkki]

Kaukaa viisaita olivat, kirjoitan muistioon taitoni mukaan. Kysyn kirjoitusapua ja neuvoja tarvittaessa lukkarilta. Auttavasti tämä kirjoittaminen alkaa sujua, kehittynee ajan myötä. Iltaisin otan tavaksi kirjoittaa, kun on hetki aikaa lasten nukkuessa. Laatikon säilytän huolella seinässä olevassa syvänteessä, jonka eteen laitan muurikiven ja kynttelikön suojaksi.

Venäläiset ovat vallanneet Viipurin ja ovat pian valtaamassa Suomen alkaen täältä itäisen Suomen Vehkalahdelta.... Maatamme koettelee rutto ja kulkutaudit lavantauti pahimpana.

⁵ Kirkkoherroista ja papeista ei Pohjan sodan aikoina ollut varmuutta, sillä moni heistä siirtyi sotien suojaan Länsirannikolle tai lähistölle metsienkin suojaan.

Kevät 1711

Kirjoitan täällä Vehkalahden kirkon tiloissa, missä asumme yhä sodan suojissa lukkarin avustuksella. Paikkakunnalla riehuva rutto tarttuu helposti ja siihen menehtyy poikkeuksetta tartunnan saatuaan. Meillä on täällä keittosyvennys, missä keitämme puhtaan juomaveden tulen yläpuolella. Saastunut vesi on pahin tartuttaja kantajan lisäksi, kunpa olisimme tienneet asian mor wärdinnan kanssa! Kirkon lattian alla olevan kryptan suojiin siirrymme vaaran uhatessa salaovesta. Wärdinna nukkuu siellä sukuhaudassa; siirrymme sen ohitse turvaan - melko kauhistuttavaa!

Sota vaikuttaa täällä Vehkalahdella ja itärajalla. Ruotsin ja Venäjän sotilaita liikkuu joka puolella, eikä kehenkään voi luottaa edes ruotsalaisiin (jos omiinkaan ruuan puutteessa). Lapset ovat syntyneet sodan alkuvuosina, onneksi olemme pystyneet suojaamaan heidät ja saamme olla heidän läheisyydessä. Meillä on täällä myös ruskea mäyräkoira Mimi, joka on hyvä suojeluskoira. Se on opetettu vahtimaan, ja lapsiystävällisenä Mimi on lasten lohtuna. Saimme mäyräkoirat Maxin ja Mimin lahjaksi saksalaisilta sukulaisilta sodan alkaessa, ne oli opetettu suojelutehtäväänsä ennen meille tuontia. Max on nyt kotitilalla ja Mimi täällä meidän kanssamme. Mimi vainuaa vähäistäkin vaaraa tai ruuaksi kelpaavaa.

Täällä kryptassa on yllättävän tilavaa käytävineen ja huoneineen, toivottavasti olemme suojassa. Parempi täällä kuin Kärmevuoressa, siellä on maahan kaivettu huomaamaton piilopirtti mäen juurella vaikeakulkuisen metsikön suojissa. Knaappitilallisille on tehty myös pikasuojapaikka rantaa-aittaaan, johon he voivat siirtyä nopeasti. Isännät tekevät tilalla työnsä aina kuin mahdollista ja he ovat sopineet keskenään vaaran seuraamisesta ja tiedottamisesta.

Vaikeita ovat ajat, lähimmäisiä on kaatunut ja paennut, sillä ruoka on loppuillaan. Olemme emännille ja lapsille säilöneet jokaisesta aterialta pienen osan kuivaruuaksi. Se säilyy hyvin viljan lisäksi ja vie vähän tilaa. Vedellä saamme ruuan riittämään. Tilan eläimillekin pitää riittää ruokaa, jotta ne ruokkisivat meidät....

Nyt käymme syömään ja teemme vuoteet tänne kryptaan. Poikani Märten ja tyttäret syövät puuroa ja maitoa, jota tuodaan kotoa. Erikin lapsille kelpaa onneksi kaikki syötävä, lisäämme siihen hieman kuivattua lihaa. Meillä on täällä

kynttilöitä, matto, patjoja sekä villaiset peitot lämpimiksemme. Peseytymiseen meillä on kuparivati ja vettä, jota käytämme säästäväisesti.

Mimi on rauhallinen, joten vaaraa ei vaikuta olevan lähistöllä. Rupatteleimme iltaisin hiljaa, jottemme ole niin peloissamme yön saavuttua. Koetan kirjoittaa ajoittain muutaman rivin.

Koko [Haminan] kaupunki on tyhjennetty asukkaista. Lukkari ja hänen puolisonsa ovat siirtyneet meidän kanssamme tänne kirkon kryptaan. Yhdessä on turvallista. Rukoilemme, että selviämme tästä.

Helmikuu 1712

Isäntä oli lähettänyt lukkarille viestin, voimme kaikki siirtyä kotitilalle. Kulkutauti on jo hieman hellittänyt ja sotivat nyt kauempana. Meidät tullaan hakemaan aamuhämärissä, kun muut ovat yöpuulla. Valmiiksi vain kaikki tarpeelliset. Emme usko todeksi.

Miltei vuoden olemme eläneet autioituneessa kaupungissa kirkon suojissa, jossa on tehty paljon tihutöitä. Kaupunki on hiljainen, poltettu ja tuhottu, kirkosta on viety kalliita kirkkotilan arvoesineitä ja rikottu niitä. Olemme kuulleet tihutyöt ja miesten kovat äänet yläpuolellamme, tänne alas eivät löydä eivätkä tule. Mimi on vaaran hetkinä toiminut luotettavana suojelijana: se on vainunnut vaarat nostamalla hännän ja seissyt jähmettyneenä paikoillaan tuijottaen meitä - siten olemme tienneet, että vaara on lähellä – vaatinut, että olemme hiiren hiljaa.

Keväällä 1712 HUSULA

Vihdoinkin kotitilalla, joskin näky on surkea; ohi kulkeneet ovat rikkoneet aitoja ja piha peltoineen on huoltamista vaille. Isännät ovat elossa, luojan kiitos, mutta hieman väsyneitä ja kuluneita. Tuvat ovat siivouksen tarpeessa ja naudat ovat vähissä verrattuna hyviin aikoihin, jolloin piikatyton koko päivä kului niiden hoitamisessa ja lypsämisessä. Navetat ovat surkeassa kunnossa, kaikki on rempallaan!

Onneksi kirkon suojissa meillä on ollut hyvää aikaa tukea lasten kasvua; 4-vuotiaat kaksostytöt Elisabet ja Maria ovat oppineet hyvin puhumaan ja 3-vuotias

Mårtenkin välttävästi. Oma kirjoitustaitoni on kohentunut lukkarin avustuksella.... mutta nyt on tilalla paljon tehtäviä, ja väki vähissä.

Isäntä Mårten saapui puolen päivän aikaan ja kertoi tilanteen tilalla. Työtä riittää kevääksi ja kesäksi, jotta kesän sato turvaisi elämän seuraavalle vuodelle. Ruokaa; sieniä, lihaa, kalaa ja marjoja pitää kerätä ja kuivattaa ja viljelyä on parannettava, jotta sato olisi runsas kasvaneelle perheelle. Lisäksi torille pitää viedä myytävää, se on vaatimuksena talonpoikien tilallisille Vehkalahtella. Mikään ei enää ole varmaa, verovapauskaan Husulan tilallisille.

...Tepposen vanha isäntä Nils ja puolisoineen ovat poistuneet tilalta; eivät kestäneet sodan pitkittynyttä elämää nälkävuosien ja ruton jälkeen. Ovat siirtyneet sukulaisten tuttavien luokse Viroon, ja palaavat takaisin, kun ajat helpottavat. Toivottavasti selviävät ja jaksavat.

Kevätkesällä 1712

Elämä on miltei normaalia vuosia kestäneen sodan keskellä, työtä on paljon ja lapsia suojeltava. Olemme koko ajan varuillaan, rauhan ajasta ei ole vielä tietoaakaan. Koirat pitävät meidät ajan tasalla vaarasta.

Uusi lukkari Matts Jöransson on käynyt säännöllisesti luonamme katsomassa miten lapset voivat. Hänellä on mukanaan rohtoja ja lääkitystä tarpeisiin. Edellinen lukkari Simonsson oli kertonut hänelle sopimuksestamme siirtää meidät (naiset ja lapset) kirkoin tiloihin vaaran kausina, tietoisina siitä, että olemme paikkakunnalla suojeltava knaappisuku. Käydessään luonamme lukkari pitää lukusia ja kuulustelee rippikouluikään saapuvia lapsia. Pappikin on rauhallisimpina aikoina palannut kirkkotehtäviinsä metsien suojista, saarnaa ja kuulustelee ripille pääseviä. Sunnuntaikirkossa olemme tavanneet sukua ja lähimmäisiä sodan keskellä. Sukulaisia ja harventuneita ystäviä olemme kaivanneet näinä vuosina, heiltä kuulemme elämän tapahtumia, ja siten jaksamme omalla tilalla ahertaa.

Vaikeimpina ja vaarallisimpina kausina asuessamme kirkon kryptassa, siellä on ollut hiljaista, liian hiljaista jopa.

Nälkää ja niukkuutta joka puolella, meidän täytyy vaieta.

1712 Pietari on julistettu Venäjän pääkaupungiksi.

Syksyllä 1713

Olemme siirtyneet lasten kanssa jälleen kirkon tiloihin, isäntien ohjeiden mukaan valmistauduimme sijoittumaan pidemmäksi aikaa. Sodan raakuudet ovat lähellä ja pahimmillaan: mikään eikä kukaan näytä säästyvän pahuudelta, sillä nälkä ja väsymys saa omatkin tappelemaan ja tuhoamaan elämässä selviytymisessä. Moni on paennut Ruotsiin tai Viroon, mutta knaappiperheemme asuu kotiseudulla ja huolehdimme lähimmäisistä vaaran aikoina. Ylhäisaatellisina meidät siirrettäisiin Ruotsiin tai länsirannikolle, mutta knaappeina olemme varautuneet pahimman varalta pidempään kirkon suojissa (ja piilopirteissä) asumiseen. Olemme kuivattaneet runsaasti hyvin säilyvää ruokaa, litroitain vettä ja maitoa, sekä lämmintä vaatetta.... Lapset Maria, Elisabet ja Märten sekä Theofilin veljen, Erik Joffelin lapset Anna ja Krister ovat kaikki alle 5v. ja ovat täällä kirkossa meidän kanssamme.

Lukkarilta olemme saaneet ohjeet lasten lukemaan oppimisessa ja isompien kirjoitustaidossa. Luemme ja laulamme Lasten Rukouskirjaa yhdessä saaden lohtua pyhästä sanasta. Muun ajan lapset lukevat, piirtävät ja pelaavat ajan kuluksi. Tytöt leikkivät nukeilla ja ompelevat niille vaatteita, kun pojat leikkivät tinasotilailla. Mimi-koiraa hoitavat kaikki, se hyväkuntoinen ja onneksi pienikokoinen ja vähäruokainen.

Keväällä 1714

Olemme olleet täällä kirkon holvitulojen suojissa jo pidempään, perheellemme tehdyssä huoneessa. Seinät on suojeltu ääntä suojaavalla pellavalla, ne antavat meille myös kodikkaan tunteen – sillä suvun haudat ovat naapureinamme. Ajatuskin puistattaa!

Puoliso Märten ja Erik Joffel käyvät meitä vaarankin uhatessa katsomassa toripäivinä, ja tuovat lisäruokaa tarpeisiin. He ovat varovaisia liikkuessaan kirkon läheisyydessä. Lähetämme heille lukkarin välityksellä tarvittaessa viestin voinnistamme ja puutteista.

Knaapit ovat vahvaa säätyä - Yksi kaikkien puolesta ja kaikki yhden puolesta - olen kuullut isäntien yhdessä toteavan sodan vuosina...

1715 keväällä

Erik Joffelin puoliso tuotiin luoksemme - hän synnytti täällä Beata-tyttären lukkarin ja hänen puolison avustamana. Lukkari totesi syntymän jälkeen isännälle ”knaappi”.

Tytär Elisabetista on kehittynyt taitava piirtämisessä ja oppinut myös lukemaan. Tytär on piirtänyt hiilellä kirkon kryptan asuintilamme sekä kauniin kuparisen kynttelikön, useimmiten hän kuitenkin piirtää muistikuvia Husulan kotitilan luonnosta ja ympäristöstä lukkarin tuomille paperiarkeille. Poika Mårten on myös kiinnostunut piirtämisestä, yhdessä käyttävät siten aikaansa, suunnitellen mm. kotitilan kunnostamista ja tinasotilaiden ryhmittymisiä Vehkalahdella.

Kesällä 1716

Puolisoni haki minut vihdoin kotitalalle iltahämärissä, lapset jäivät kirkon kryptaan. Lukkarin puoliso lupasi katsoa ja hoitaa lapset. Miten huojentavaa päästä puolison luokse, vaikka tila oli siinä kunnossa, ettei sitä samaksi voinut enää todeta. Keskustelimme elämästä ja perheen tilanteesta, saimme olla vihdoinkin kahden. Se oli tärkeätä elämässä kestämisessä. Molemmat saimme purkaa murheemme ja toiveemme. Palatessani kirkon suojiin olin luottavainen siitä, että jaksamme ja selviämme jotenkin.

Keväällä 1717

Olemme nyt asuneet kirkon tiloissa nyt yli kolme pitkää vuotta: joulutun kevään ja syksyt. Emme enää jaksaisi, mutta olemme elossa. Puoliso on lähettänyt viestejä, jotta jaksaisimme ja uskoisimme tulevaisuuteen. Itse en ole paljon kirjoittanut, sillä päivät ovat samanlaisia varuillaan oloa, illalla nukahdan oitis. Elämään tulee valoa silloin, kun puoliset käyvät ja tuovat ruokaa. Saamme silloin nähdä ja keskustella omien rakkaitten kanssa. He ovat kotitiloilla varuillaan ja tekevät

omat tehtävänsä uskoen, että rauhakin saapuu. Kiire kotitalalle ei ole lapsia viedä, toteavat meille.

Tänään Mimi oli varuillaan! hiljaisuus.... haistoimme palaneen käryä ja kuulimme tavaroiden heittämisää... ja kovaäänistä miesten keskustelua yläpuolellamme.... lapset ovat peloissaan, Mimi ei liikahtanutkaan.... Sammutimme kynttilät ja otimme harmaan ison villakankaan yllemme suojaksi... jos joku löytää tien sakastin pyhän kaapin takaa löytyvän salaoven, niin emme erottuisi hämärissä..... saimme olla paljastumatta, ehkä asia on korkeamman käsissä. Siihen täytyy luottaa.

Jaakkolan tilan knaappiemäntä Judith tuli käymään, hän viipyy kanssamme täällä kirkon tiloissa hetken, sillä hän on hieman huonovointinen.

Saamme tiedon, että Ruotsin kuningas Kaarle XII on surmattu, mitä tarkoittaakaan elämässä!? Tuskin hyvää tiedossa!

Syksyllä 1717

Olin jo unohtaa tämän kirjoittamisen, sillä meitä on täällä kirkon suojissa niin paljon; Knaappikylästä 7 lasta, Erikin puoliso ja minä - Eva Märtenin puoliso Joffel. Aika hämärtyy, välillä emme tiedä mikä vuoden aika ja mikä vuosi! Olemme eläneet täällä kirkon suojissa miltei seitsemän vuotta, olemme elossa emmekä voisi parempaa paikkaa meille uneksia. Pyhä kirkkotila luo meihin uskoa, sen hitusen mitä elämässä on enää toivoa.

Märten-poika täyttää 8 vuotta, isännän käydessä onnittelemassa ja tuomassa lahjansa (uudet tinasotilaat), hän oli päättänyt että poika saa vielä jokin aikaa olla meidän kanssa täällä suojissa. Pian hän tarvitsee Tepposen tilalle apua ja jatkajaa oppiin.... Onpa minulla ikävä puolisoa, en jaksaisi mitenkään enää elää erossa hänestä, ja vielä pelko hänen hengestään siellä kotitalalla.

Kevätkesällä 1718

Vihdoinkin saimme olla puolison kanssa kahden. Märten haki minut rantamökkiin iltahämärissä, siellä oli ainoa mahdollisuus viettää päivä yhdessä. Lukkarin puoliso lupasi hoitaa lapset kirkossa. Jännitimme, miten tapaamisemme

onnistuu, mutta luotin kohtaloon, että elämä jatkuu yhdessä. Märten totesi enää elävänsä päivä kerrallaan (kertomatta totuutta voinnistaan). Hän oli luotsannut lähimmäisiä metsien suojiin piilopirtteihin ja hoitanut parhaansa mukaan asiat tilalla taistellen ja puolustaen tarvittaessa uhan edessä.

1719 Tänäpä saapui Jaakkolan Knaappi-isännän puoliso Judith Beata-vauvan kanssa suojaan. Aika kuluu onneksi lasten hoitamisessa hyvin.

Syksyllä 1720

Jacob Joffelin perheeseen on syntynyt esikoispoika Jacob ”knaappi”, totesi lukkari jälleen. Ihana uutinen! Toivotimme äidin ja vauvan tervetulleeksi suojapaikkaamme, joka on alkanut jo hieman rasittamaan meitä päivänvalon ja ahtauden vuoksi. Uusi ihminen ja äidin auttaminen toi iloa meille.

Moni uusista lähimmäisistä oli saanut viettää ensikuukaudet täällä kirkon suojiissa kanssamme. Meille on tullut aivan omat selviytymisrituaalit: parempina isovihan kausina olemme kirkon tiloissa ja saamme iloita päivänvalosta ja ulkona käynneistä, kun vaaran aikoina olemme alaholveissa kynttilänvalossa: minä Eva ja lapset Märten, Maria, Elisabet; Erikin puoliso ja lapset Anna, Krister ja Beata; Jaakkolan Judith ja tytär Beata! Kolme emäntää ja seitsemän lasta. Lukkari Jöransson hämmästeli meidän päälukua hänen täällä käydessään.

Lukkarilla oli meille hyviä kuulumisia, rauhan huhuja oli kuullut.

1721 keväällä

Jaakkolan ”knaappi”perillinen Sigfrid 1721 on syntynyt ja hänet tuotiin äidin kanssa kirkon suojiin kanssamme.

Kuulimme, että RAUHA oli vihdoon saatu aikaan 20 sotavuoden jälkeen, mutta odotamme kunnes saamme käskyn siirtyä kotitalalle.

Isäntä kävi luonamme, ja hän kertoi, että jälleenrakentamisen aika alkaa kotimaassa ja tiloilla. Uusi raja oli Kymijoen itäpuolella, ja onneksemme asuimme

Vehkalahdella Ruotsi-Suomen puolella. Niillä tiedoilla olimme valmistautumassa siirtymään normaaliin elämään.

Marraskuu 1721 kotona Husulassa

Olemme vihdoin saaneet luvan siirtyä kotiin vuosia kestäneen ahdistavan elämänvaiheen jälkeen. 20 pitkää vuotta sotaa! Kuin ikuisuus elämässäni; olin 15-vuotias sodan alkaessa ja nyt 35-vuotias vanhus. Tärkeimmät asiat ovat onneksi hyvin; puoliso elossa ja lapset. Maria ja Elisabet ovat jo murrosikäisiä ja pian Mårtenkin. Henrik-veli Maria-puolison kanssa ovat myös elossa, pahoittelin ettei heille ollut siunaantunut lapsia. Isä Theofilus Joffelin tilalla on onneksi syntynyt perillisiä; Erikillä ja Jacobilla, joten siellä ei ole huolta tulevaisuudesta – jatkajia riittäisi.

Tepposen kotitilalla Mårten-puolison mukaan kaikki on miltei maan tasalla. Myös kylän monet tilat ovat autioituneet ja siirtyneet valtion omaisuudeksi perheiden muutettua länteen tai Viron puolelle. Saavat kuulema tilansa takaisin palattuaan.

Ihmisiä on viety myös itärajan puolelle ja surmattu, mutta siitä isännät ovat meille vaienneet, vain todenneet raakuuden kuuluvan sotaan.

Nyt näen kotitilan ja ympäristön itse omilla silmilläni; tilan tuvat ovat miltei maan tasalla, navetat sortuneet, ja vain yksi nauta on saatu säilytettyä piilossa hengissä Miten uskoa tulevaisuuteen?

Isäntä sanoi, että ”työhön vain, se on ainoa tulevaisuus”. Tilan väen kanssa aloimme suunnitella kevään kylvöt, tilan uudistamisen ja korjaamisen ja rakentamisen sekä muut tehtävät. Lapset ovat aikuistuneet ja apuna. Kevään aurinko lämmittäisi ja vilja kasvaisi.

Rauhan vuonna 1722

Totean: olen ikääntynyt ja puolisonikin, tunnen luissani, että sota on verottanut kehoani liian laihalla ruokailulla, sillä lapset ovat vaatineet osansa. Kehoa kolottaa ja hiukset harmaantuneet. Vaatteet jääneet liian isoiksi ja kauhtuneet; ompelijalle vien uudet kankaat kaupungissa käydessämme. Hamekankaat ovat vähissä, mutta uudet virkamiehet ovat tuoneet mukanaan kauppiaita, joilla

näyttää olevan jopa silkkiä ja kauniita reunanauhoja ja pitsejä. Niitä työtä tehdessäni uneksin ompeluksiin.

*Lapset ovat teini-ikäisiä, rippikoulua käyneet ja pian olisi naimakauppojen aika. Isäntä on alkanut neuvotella lähiseudun sopivia puolisoja: tytär **Marialle** on alustavasti katsottu Husulan Pihlhjerta-Peltolan isännän poika **Henrik Samuelssonia**... **Lisa**-tyttärelle on neuvoteltu Haminassa kauppoja käydessä Pyötsaaren rälssitilallisen isäntää **Matts Jacobsson Huggut'ia**, ja Tepposen tilan perilliselle **Mårtenille** on kuulosteltu hänen toiveestaan sopivaa puolisoa **Margareta Jöranintytärtä** Husulasta – kaikki säätyyn kuuluvia hyviä ja arvoisia Knaappi-puolisoita.*

Olen alkanut viljellä tilalla monenlaisia vihanneksia ja hedelmiä sillä ravitsevaa ruokaa on saatava kasvavan perheen tarpeisiin. Hahmottelin tilan viljelmät ja suunnittelin piirtämällä tilan keittiöpuutarhan kasvit ja hedelmät. Viljat ja muut laajemmat pellot ovat isäntien ja renkien hallinnassa. Torilta saa jo monipuolisia tarvikkeita, siemeniä ja mukuloita, joita tuodaan sinne laivoilla etelän kaupungeista.

Kirjoittaminen muistioon on vähäistä, sillä työtä on tilalla ja tuvassa paljon, iltaisin nukahdan siinä sekunnissa, uuman jo hyvin näkyessä muillekin kuin isännälle.

Keväällä 1723

Olen ollut huonovointinen, oletin sen johtuvan ikääntymisestä, mutta meille onkin tiedossa kuopus vuoden lopulla. Lukkari Jöransson neuvoi minua olemaan rauhallinen, vaikka kaikki on kunnossa ja lapsenpäästö tulisi sujumaan hyvin. Voitte nyt iloita rauhan lapsesta, totesi lukkari minulle ja isännälle. Omassa tuvassa ja tilalla kaikkien koettelemusten jälkeen. Niin onneksi nyt kävikin, Anna-tytär syntyi syyskauden lopulla –”knaappi” tytär syntyi. Koetan nyt toipua rohdoilla ja levolla.

Ilahtuneena kuulin, että uudet viljelmät ovat tuottaneet satoa hyvin, korit ovat täynnä maukkaita vihanneksia ja hedelmiä talven varalle. Tyttäret ovat avuksi ja poika isännän avuksi; kiitän korkealle.

PS. Haminan kaupunki on perustettu Vehkalahden keskustaksi. Hienoa arkkitehtuuria, sen näin piirroksissa ja omin silmin kävimme katsomassa.

Keväällä 1724

Lisa ja Maria täyttävät 16 v. ja Märten 15 v. Kaikki ovat vahvoja nuoria, koettelemukset kokeneina. He ovat suorittaneet ripillepääsyn kuulustelut ja isäntä on jo neuvotellut tyttäreiden naimakaupoista. Isännällä on ollut siinä riittävästi puuhaa, kun itse olen iloinnut kuopustyttären kehityksestä; Anna nousee pian ja joteltelee iloisesti. Hyvin kehittynyt, kun ruoka on ravitsevaa ja elämä alkaa olla tasapainoista ilman suurempia pelkoja.

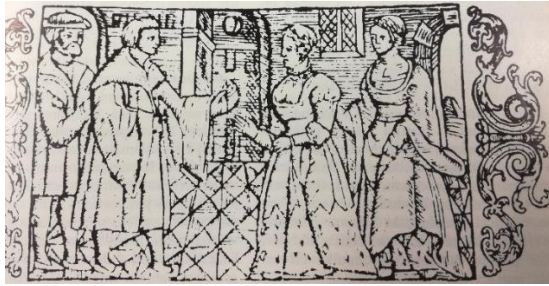
Keväällä 1726

Viime aikoina isäntä on todennut, että on jo aika siirtää tilan hoito esikoispoika Märtenille. Hänelle on katsottu myös sopivaa puolisoa ja neuvottelut ovat isäntien kanssa käynnissä.

Lisan kanssa on naimakaupat tehty Pyötsaaren rälssiperilliselle Matts Jacobsson Huggutille, ja vihkiäispäivä on jo merkitty kuulutuksiin. Kuulostelemme sopivaa häpäivää myös Marialle - kaksoistytärille suunnitellaan kaksoishäitä... pitäisivät ajatuksesta. Taidankin keskustella iltaisella asiasta heidän kanssaan ... isäntäkin voisi pitää ajatuksesta.

Syksyllä 1726

Olemme nyt valmistelleet ja järjestäneet Lisan ja Marian alkusyksyn häät Haminan Maria-kirkossa. Maria ja Lisa saavat juhlia yhteishäitä, puoliset ovat hyväksyneet hääjärjestelyt. Ovat siitä jopa mielissään. Myötäjäisissä on ollut neuvottelemista, isäntä oli siihen varautunut. Tila on alkanut olla hyvässä kunnossa ja satoakin on jo tullut torimyyntiäkin varten.

Kuva 6. Vehkalahden aatelissäädyn naimakauppoja. Piirros teoksessa Vehkalahden pitäjän historia.

On juhlien aika!

Tuvassa riittää ommeltavaa: Hääpuvut kunnostettava, ja Lisalle villaista ja pellavaa mukaan Pyötsaareen, Marialle puuvilla ja pellavaa Husulaan. Kapioarkut ovat teon alla liinavaatteineen ja kehdot tilattu puusepältä Lisalle ja Marialle. Märtenin perheelle on perintökehto valmiina jo odottamassa, kun on sen aika.

Lisa muuttaa merellisiin olosuhteisiin saariston rälssitilan emännäksi. Isäntä vaikutti ensi alkuun hieman pohtivan, sillä tytär on 20-vuotias ja puoliso paljon iäkkäämpi.... mutta vaikutti sopuisalta. Lisakin myöntyi lopulta, sillä ymmärsi siirtyvänsä hyviin olosuhteisiin Pyötsaareen. Pyötsaareessa valmistetaan lämmintä villaa talven viimoihin, kun puuvilla ja pellava ovat Maria-tyttären materiaaleja täällä Husulan viljavilla tiloilla, talvella kylmiin riittää vähäisempi villa.

Tyttärien vihkiäiset on pidetty värikkäänä syyspäivänä – viikon ajan niitä vietettiin kokonaisuudessaan, runsain osallistujamäärin. Odotimme jo vihdoin knaappi-isäntä Nils Tepposta puolisoineen palaavan kotitilalle Virosta, mutta emme ole kuulleet heidän lähdön jälkeen kuin muutaman viestin vuosia sitten. Ovat tainneet jäädä sinne asumaan.

Maria siirtyi Pihlhjerta-Peltolan isännän pojan Henrik Samuelssonin (s. 1707) kotitilalle Husulaan. Lisa on saatettu Pyötsaaren rälssitilallisen Matts Jacobssonin tupaan. Nyt voi kotitilan arki jatkua; kuopus Anna on vielä vuosia kanssamme ja Märten tulee jatkamaan tilaa piakkoin perheineen. Joten huolet ovat siirtyneet ja voimme huokaista. Tyttäriltä uutisia kuulemme sitten kun on aika.

Jouluna 1727

Haikein mielin olen tuvassa joulun jälkeisenä iltana. Kuopus Anna nukkuu ja näyttää isäntä Märtenkin nukkuvan. Tupa on hyviä tuoksuja täynnä, siisti ja kodikas. Toinen tupa on pojan, Märtenin ja sielläkin on hiljaista. Piika ja renki ovat työnsä hyvin tehneet, palkkansa hyvin ansainneet. Talven lumi saa peittää maan.

Jaakkolan perheeseen syntyi Lisa-tytär. Kävimme heillä onnittelemassa ja viemässä Judit-emännälle ravitsevia rotinoita ja Matts-veljelle herkkuja. Samalla saimme pitkästä ajasta rupatella naisten kesken asioista.....siitä onkin aikaa, sodan aikana kryptassa rupattelimme iltaisin, jotakin hyvää siitä ikuiselta tuntuneesta ajasta on jäänyt mieleen.

Uusi vuosi 1828

Vaihtunut vuosi on tuonut meille perheeseen iloisia uutisia:

Maria ja Henrik Peltolan esikoistytär Eva on syntynyt! Onnellinen, että ovat terveitä, äiti sekä lapsi. Olin mukana lapsenpäästössä, mutta annoin lukkarin vaimolle etusijan, sillä oman lapsenlapsen syntymä on hieman jännittävää, olin siinä taustalla ... ”knaappi” huudahdin yllättyneenä nähdessäni Evan syntymämerkin jalanpohjassa.

Pyötsaassa Lisa ja Matts Huggutille syntyi esikoispoika Erich, sinne en ennättänyt lapsenpäästöön – en saanut viestiä lukkarilta knaappiperillisen merkinnästä. Tein johtopäätökseni, että poika on vahvasti isän sukua Huggutin puolelta. Hyvä niinkin.

Poika Märten ja Husulan lähitilan Margareta Jöranintyttären (s.1706) kanssa on tehty naimakauppoja myönteiseen sävyyn neuvotellen. Uusi miniä tuo isännän tilalle tuloa, maita ja elämiä, joihin Marian ja Lisan naimakauppojen ja vihkiäiskulujen jälkeen onkin jo suuri tarve. Margareta siirtyy pian miniäksi ja emännäksi Tepposen tilalle uuden tuvan puolelle Hääpäivä ja kuulutukset on jo ilmoitettu ja saamme ryhtyä vihkiäisten järjestämiseen morsiamen vanhempien kanssa. Isäntä on kiireinen...

Häät pidettiin Maria-kirkossa kirkon täysi. Olen väsynyt ja onnellinen. Viime vuodet ovat olleet työntäyteisiä, mutta valoisin tuloksin.

Kotitupaa asuttavat nyt ikääntynyt isäntä Märten, minä ja kuopus Anna. Talon toisessa päädyssä asuvat uusi isäntä morsiamineen. Siinä ovat tulevien vuosien asukkaat täällä meillä.

Margareta on lupautunut jatkamaan viljelmien suunnittelussa, jota olen huolella kehittänyt ja saanut meille hyvää satoa pöytään. Minulle asia sopii hyvin, niin voin hieman hellittää...

Ajatuksia kevätiltaisella 1728

Vuodet ovat vierähtäneet, viideskymmenes vuosi jo käynnistynyt elämässäni. Isoäidiksi siirtyminen on saanut mieleni mietteliääksi - ja kehoni. Olen ikääntynyt, lapsenlapset ja kuopus Anna ovat saaneet minut tunteeni pintaan. Miltei 10 vuotta olen ahertanut viljelmillä ja saanut tuottoisia ja maukkaita satoja, mutta työ alkaa rasittaa. Elämäni vuodet ovat kuluneet sodan ja lähimmäisten henkien pelossa.

Puolisoni, isäntä Märtenkin on ikääntynyt ja harmaantunut viime vuosina, ikä on tuonut hänelle kolotuksia ja kipuja sekä yöunien menetyksiä. Puoliso herää useinkin öisin ja herättää minut ja Annankin – hän ei pääse unissaan pakoon sodan kovia koettelemuksia, painajaisina tulevat uniin. Ei ole minulle niistä kertonut, sen vain totesi, sillä herään öisin hänen kanssaan. Isäntien kanssa asiat on kuulemma puitu moneen kertaan knaappien rantatuvassa. Emännille sellaiset asiat eivät kuulu, hän sanoi. Isännän jalat ovat kipuisat ja hoidan niitä iltaisin lukkarin tuomilla rohdoilla.

Olen kuullut saksalaisilta ystäviltäni, että musiikki voisi vapauttaa pelkoja ja jännityksiä. Siellä Euroopassa kirkoissa pidetään musiikkimessuja ja tuokioita, joita ovat kuunnelleet. Luuttulauluja ja koraaleja sekä motetteja. Suosittavat niitä puolisololleni. Tekisi minullekin hyvää kuulla sellaista musiikkia. Minun täytyy kysyä lukkarilta, onko meille mahdollista kuulla sellaista musiikkia Haminan kirkossa, joita on jo nykyisin kaksi: oma ruotsalaisille ja Maria-kirkko meille Vehkalahtelaisille ja Haminalaisille. Lukkari kertoi, että uuteen ruotsalaiseen kirkkoon on palkattu lukkari-kanttori, joka soittaa urkuja kirkossa. Hän voi tiedustella ja ilmoittaa milloin voimme isäntä Märtenin kanssa käydä kuuntelemassa. Käymme heti mitä pikimmin, kun niin on suositeltu.

Taloussasiat ovat tilalla onneksi jo paremmalla puolella hyvien satojen ja riistasaaliiden vuoksi, se lohduttaa. Joskin palkollisilla rengeillä ja piioilla on omat toiveensa, ne ei aina isäntää miellytä. Toki isännällä on minustakin mainittavaa, mutta onneksi olen vielä hyvässä kunnossa ja pystyn hyvin hoitamaan perheeni ja talouspuutarhan. Anna-tytär tuo meille iltatähtenä iloa ja toivoa arkeen – sekä lapsenlapset, joita meille on siunaantunut iloksemme.

Meillä molemmilla on jo aika hieman hellittää työkiireissä, muuten ei tulevaisuus näytä valoisalta. Margaretalle siirtyy emännän tehtävät talouspuutarhanpitoineen ja isäntä on vähitellen siirtänyt isännän tehtäviä pojalleen. Mårten onkin ottanut hyvin Tepposen tila 1 tehtävät hoitaakseen. Vuosia on jo ollut opissa.

Nyt otankin esille muistioon kirjatut Knaappitilan kultaiset ohjeet, jotka olen aikanaan hyvin lukenut, mutta unohtanut niitä vielä kerrata.... Voisin hieman muistella olenko niiden ohjeita noudattanut Kirkon Huoneentaulun ja sääty-yhteiskunnan periaatteiden lisäksi. Mielestäni Knaappiemännän ohjeistus täydentää niitä, mutta luo meille oman elämisen linjan yhteiskunnassa.

RÄLSSIEMÄNNÄN KULTAISET OHJEET

*Huolehdi, että puoliso saa rauhan työlleen sekä tarpeellisen tuen.

*Älä huolestuta isäntää turhilla omilla murheillasi vaan pidä mielesi tasaisena, niin hän saa toimensa hoidettua.

*Älä puutu tilan raha-asioihin, ja pidä asiat omana tietonasi mitä kuulet. Älä utele asioita, joita ei sinulle kerrota.

* Knaappitilalle/rälssitilalle poikkeaa useinkin sotilaita ratsuineen sopimuksien mukaan. Huolehdi siitä, että heidän kaikki huoltaminen kuuluu isännälle ja rengeille sekä piikatytöille. Knaapin perheen tulee olla asiallisen ystävällisiä vieraille, muttei seurustella sen enempiä – ellei isäntä erityisesti pyydä muutoin toimimaan.

*Pidä kotisi siistinä ja puhtaana sisällä ja ulkona; vaatteet, tekstiilit, tupa, eläimet, tallit ja tila. Valvo, että lähimmäiset ovat myös

puhtaita ja siistejä. Siten luodaan hyvä mielikuva Knaappitilan väestä ja toimista.

*Auta lapsia oppimaan ja tottelemaan isäntää ja sinua. Näytä esimerkeilläsi tilan väelle miten eletään.

*Älä kerro tai keskustele ulkopuolisten kanssa perheesi tai lähimmäistesi asioista.

*Luo kanssaihmissen ja lähimmäisten kanssa hyvä ja luottamuksellinen henki.

*Auta suvun vanhimpia selviytymään ikääntyessä.

*Pidä itsestäsi myös huolta niin jaksat Knaappiemännän tehtävät tyyneydellä ja asiallisella käytöksellä. Siten saat isännän ja ihmisten kunnioituksen.

UUDEEN KNAAPIN SYNTYMÄ

Knaappien aitous todetaan syntymän jälkeisenä päivänä, viimeistään viikon aikana. Lapsen jalkapohjassa tai sen läheisyydessä ”knaappilapsen” merkinä on tummanruskea pinnaltaan tasainen noin 1 cm kokoinen syntymämerkki. Se on knaappisuvun tunnuksena, joka vuosien aikana saa haalistua, mutta säilyy kun tarkasti katsoo.

Kun lapsi on syntynyt ja lapsenpäästäjä sekä äiti tarkistavat asian, niin he ääneen toteavat ”knaappi”. Siten knaappien perillinen tunnistetaan. Asia on tärkeä varsinkin tyttölapsen syntymässä, sillä kun lapsessa havaitaan knaappien syntymämerkki, niin isäntä toteaa tyttärenkin perillisyyden. Tämä tietous jatkuu Rälssiemäntien muistion saaneen emännän tietona, ja jatkuu muistion edelleen siirryttyä uudelle rälssiemännälle.

Kirjaan tähän ajatukseni rälssiemännän ohjeista:

Knaappiemännän tärkeimpiä ohjeita ovat mielestäni isännän toiminnan tukeminen ja tilan väen tyytyväisenä pitäminen lasten opastamisen ohella... Isäntä on taloudessa ensimmäinen, ja olen Märten-puolison toimia tukenut kaikin tavoin. Elämässä on vain ollut niin paljon sodan tuomia jännitteitä, etten tiedä miten hän asiasta ajattelee. Lapsista ja lähimmäisistäni olen perheen kotitilalla sekä kirkon kryptassa hoitanut ja tukenut parhaani mukaan. Lapset ovat tasapainosia elämänkohtaloihin nähden, he ovat oppineet lukemaan ja tehneet velvollisuutensa hyvin. Lapsiani on kulkutaudit koetelleet muttei ne ei ole heitä taittaneet, sillä olemme pitäneet lapsista hyvää huolta rohtoineen ja tietoisina kaikista vaaroista. Lukkarin ohjeita olemme kuunnelleet.

Raha-asiat ovat olleet ruokapulan lisäksi vaikeita koko yhteisen elämämme ajan, mutta olen huomannut, että Märten on tehnyt parhaansa hoitaakseen perheensä ja lähimmäisensä vaikeuksien aikana.

Rauhan aikana kotitilalla olen hoitanut puolisoani myös parhaani mukaan, isovanhemmat ja lähimmäiseni mukaan lukien. He ovatkin tarvinneet paljon tukea elämän kaikessa laajuudessa, he ovat ikääntyneet, kokneet kovia, menettäneet lähimmäisiään ja suruja on riittänyt.

Mieleni on ollut tasapainoinen ja tyyni, sen olen huomannut heijastuvan lähimmäisiin luottamuksena ja myönteisenä palautteena.

Kiitän äitiäni muistion antamisesta, muistion olemassa olo ja siihen kirjoittaminen on auttanut minua selviytymään näinä vuosina. Se on luonut uskoa siihen, että vielä jatkamme elämää Husulan kotitilalla – yhdessä puolison kanssa.

Rälssiemännän muistion siirrän lähipäivinä tyttäreille Pyötsaareen. Siten hänkin saa tuntea ”knaappina” kuuluvansa sukuun ja lähimmäisten piiriin. Lukemalla muistion ja kirjoittamalla siihen oman elämän muistiinpanot Lisa saa tuntea kuuluvansa: emäntä Theofil Joffelin ja minun, emäntä Eva Mårtensdotterin jatkumoon.

Nyt on Lisa-tyttären vuoro, Maria ja Anna ovat täällä Husulassa lähelläni, ja saavat seurata ja elää ohjeiden mukaista elämää minun kauttani.

Sinetillä varustettu kirje puumerkkeineen ja allekirjoituksineen:

Rälssitilan emäntä Elisabet Mårtensdotter Huggut, Pihlhjerta-Jaakkola

Pyötsaaren rälssitila nro1 Vehkalahti

Husulassa Anno Domini 1728

Wärdinna Eva Theofilsdotter Pihlhjerta-Tepponen

Knaappiemäntä Eva Theofilsdotter, knaappi-isäntä Mårten Pihlhjerta-Tepposen puolison muistiinpanot päättyvät Husulassa keväällä 1728.

Eva kutsui lukkari Jöranssonin Husulaan ja pyysi toimittamaan Rälssiemäntien muistion tyttärelleen Pyötsaareen - kuten emäntä *Joffel* oli pyytänyt lukkari Simonssonia tekemään hänen syntymävuonnaan 1685.

Lukkari kävi keväisenä päivänä toimittamassa rälssiemäntä Evan kirjeen tyttärelleen Pyötsaareen, ja sai perheelleen kiitoksena palkkion tehtävästään. Knaappiemäntien perintö siirtyi suvussa eteenpäin.

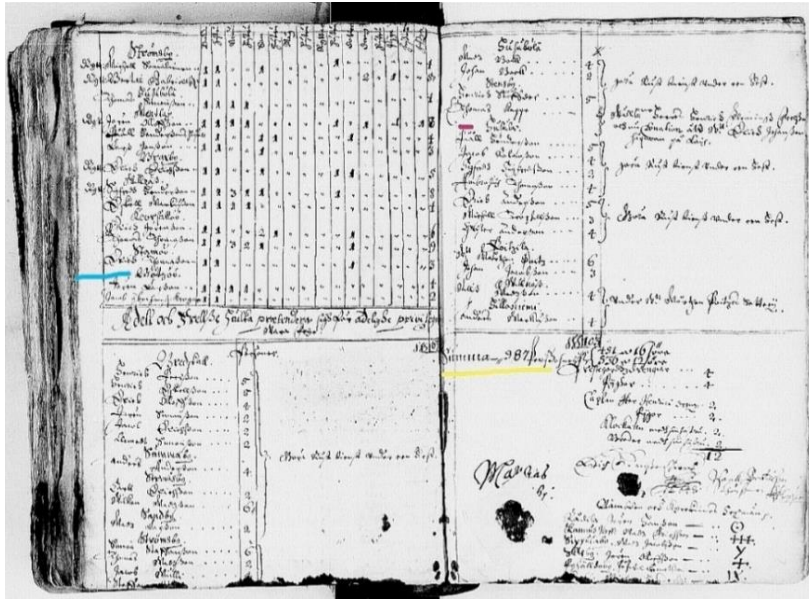
Wärdinna Eva Theofilsdotter Pihlhjerta-Tepposen kirjoitettua muistion päätössivut, Keisarinna Anna oli siirtynyt Venäjän hallitsijaksi ja Haminan kaupungissa alkoi uuden ajan elämä: jälleenrakentaminen toi vaurautta ja varuskunta toi lisää väkeä paikkakunnalle, josta knaappi-isännät olivat hieman harmissaan. Knaappien arvostus muuttui entisestä aatelissäätyläisestä verovapaista rälssitulallisista talonpoikaissäädyn tasolle, joka näkyi varsinkin sunnuntaikirkossa. Knaappiväki joutui nöyrytymään siirtymällä yhden penkkirivin taaemmas uusien korkeakoulutettujen virkamiesten ja aatelisten siirryttyä etupenkeille.

Hammasta purren Knaapit irrottivat nimikilpensä puupenkkien selkänöjistä, lauhtumatta edes ajan myötä.

Rälssiemännät olivat oppineet asennoitumaan tilanteiden tuomiin muutoksiin tyyneydellä ja tyylikkyydellä. Hiljainen tietoisuus siirtyi Rälssiemäntien muistion saaneiden vaikutuksesta ja myötä eteenpäin.

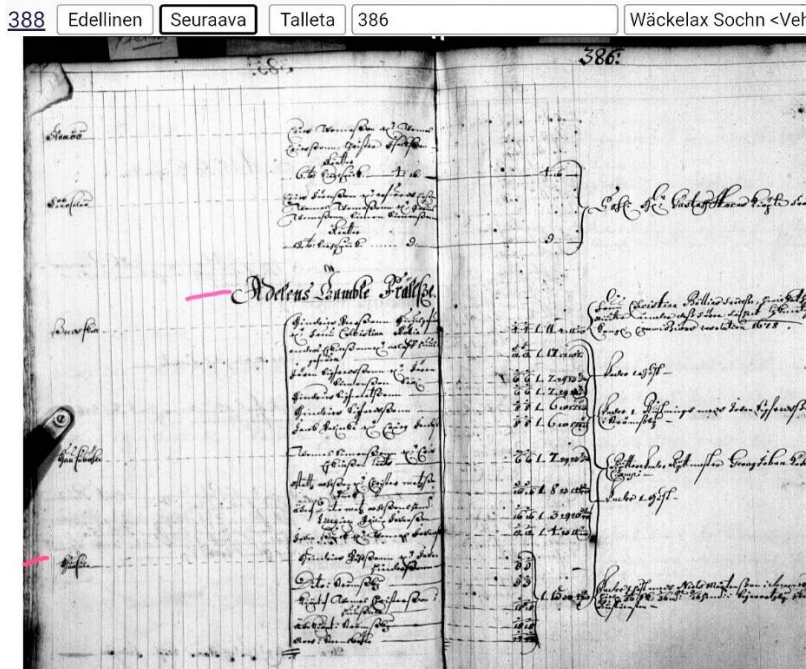
Sitä isännät usein hämmästelivät mielessään.

Wärdinna N.N. Joffel ja Theofil Michaelsson Joffel HUSULA

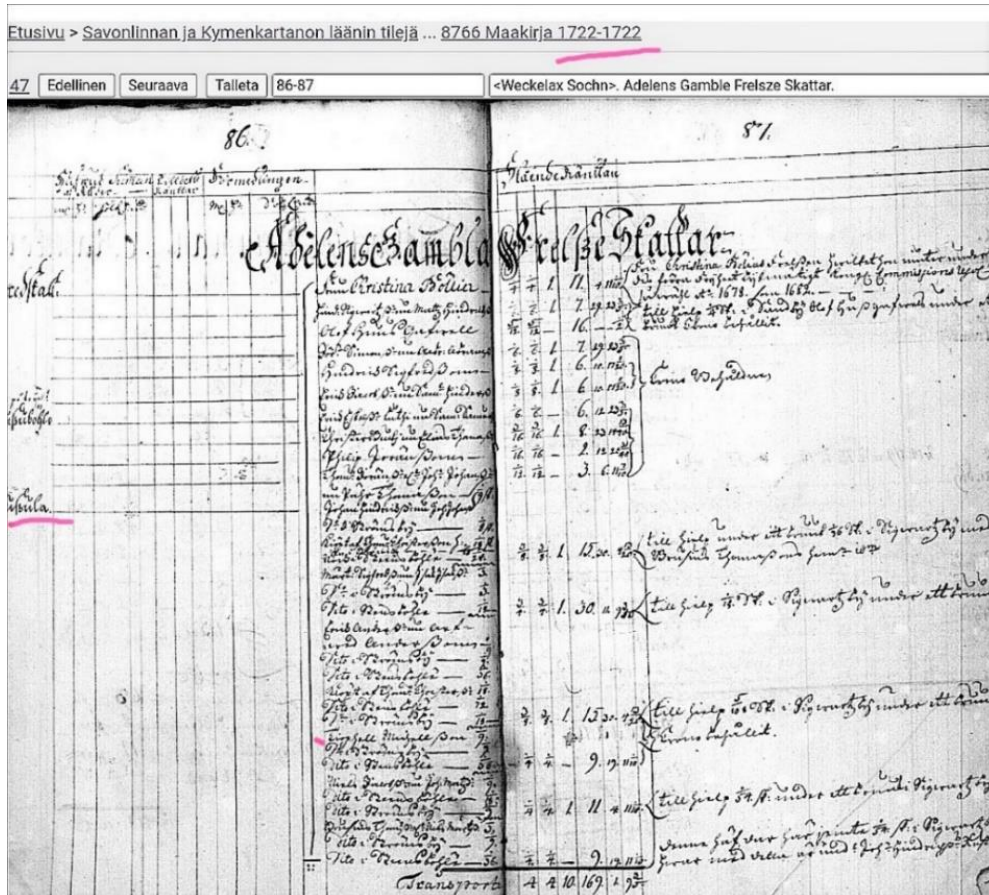

Kuva 7. Vehkalahden henkikirja 1648; vasemmalla [Böötzöo] Pyötsaari isäntä Jöran Larsson, ja oikealla mm. Husulan isännän asukkaat. Kuvakopio Vehkalahden srk digiarkisto.

[Etusivu](#) > [Viipurin ja Savonlinnan läänin tilejä ... 8694 Maakirja 1685-1685](#) (lähde)

Kuva 8. Vehkalahden maakirja 1685: Aatelin vanhat rälssit; mm. Husulan Pihlhjerta-suvun knaapit. Kuvakopio Viipurin ja Savonlinnan läänin tilejä, digiarkisto.

Kuva 9. Vehkalahden vanhat aateliset ja rälssitilalliset 1722-luvun maakirjassa [Husula]; mm. Pihlhjerta-rälssitilalliset. Kuvakopio Vehkalahden srk digiarkisto.

Kuva 10. Husulan Pääkirja 1744-54 [sic.] Pihlhjerta-Tepponen: Bonde Märten Mårtensson, puoliso, äiti sekä perheen lapset puolisoineen. Kuvakopio Vehkalahden srk digiarkisto.

Kuva 14. Husulan kartta 1800/1900-l., knaappikylä alhaalla oikealla. Kuvakopio Senate Atlas.

Kuva 15 ja 16. Vasemmalla Husulan ilmakekuva, oikealla Pihlhjerta-Joffelin tila 1800/1900-l. Kuvakopiot Haminan kuva-arkisto.

RÄLSSIEMÄNNÄN MUISTIO 1728-1751

Husula -Pyötsaari Vehkalahti

Wärdinna ELISABET Huggut

Mårtensdotter [Pihlhjerta-Tepponen] ja

Wärd MATTS Jacobsson HUGGUT

Kuva 17. Vehkalahden kartta, rantareittiä 1800-l.
Husula-Hamina-Pyötsaari (Senate Atlas).

RÄLSSIEMÄNNÄN MUISTIO 1728-1751

SUKUPUU⁶

Wärdinna ELISABET Mårtensdotter Pihlhjerta-TEPPONEN T1751 (1708-75)
HUGGUT Husula Vehkalahti

Puoliso Bonde Wärd MATTS Jacobsson HUGGUT (n.1682-1742) Pyötsaari
Vehkalahti

Lapset: Erich Mattsson 1728-42, Maria Mattsdr 1730-42, JOHANNA Mattsdr
1732-1806 ja Anna Mattsdr 1736-43 sekä Matthias Mattsson 1738-42

HUGGUT Frälsehem Pyötsaari Vehkalahti

Wärd LB Matts Jacobsson Huggut & Wärdinna Elisabet Pihlhjerta-Tepponen

Erich 1728 Maria 1730 Johanna 1732 Anna 1736 Matthias 1738

Elisabet Mårtensdotterin vanhemmat: Knaappi-isäntä Mårten Nilsson Pihlhjerta-
TEPPONEN (?), äiti emäntä EVA Theofilstr Pihlhjerta-JOFFEL (1685-1760)
Husula. Sisaret ja veljet: Wärd Henrich Theofilsson Joffel (1669-1742).

Matts Jacobssonin vanhemmat: Jacob Jöransson HUGGUT (n. 1660-?), puoliso
N.N. Sisar Elisabet/Lisa ja Agusta (ks. sukupuu kuva 2).

⁶ Sukupuu on täydentynyt Rälssiemännän muistion kirjoittamisen aikana 2022-23. Vehkalahden ja Virolahden srk digiarkistoihin oli kirjattu Elisabetin ja Matts Jacobsson Huggutin lapsia: ”Syntyneet, Kuolleet ja Henkikirjat”. Kuopuksen Matthias-pojan 1738-42 vanhemmat on kirjattu ”**Matts Jacobsson Huggut hu Elisabet Mårtensdotter** sekä todistajat”. Kuolleet-listalla mm. Maria Mattsdr, Anna Mattsdr ja Erich Mattsdr 1742-43 Hattujen sodan aikana isäntä Matts Jacobsson Huggut’in aikana merkinnät emäntä ”Bondesdotter dotter tai son” ja nimi, Båtöö/Båtesöö/Båtzöö.

Matts Jacobssonin sukupuun tiedot sotavuosina 1700-43 paloivat Vehkalahden kirkon arkistojen tuhouduttua. Fragmentaariset tiedot on koottu kuolleiden (1743-) sekä henkikirjojen tietojen perusteella. Niissä on tyhjiä kohtia, sillä kuolleita oli noin 30% Vehkalahden rantatien ja saaristojen alueella. Todistajina ulkopuoliset, jotka mahdollisesti arvelivat kuolleiden iän, joskus jopa henkilöllisyyden.

ANNO DOMINI 1728 PYÖTSAARI

Keväällä 1728

Eilen otin vastaan lukkari Jöranssonin, joka tuli katsomaan miten esikoispoika Erich voi syntymän jälkeen – ja hänellä oli äitini Evan lähettämä peltilaatikko, johon olen nyt tutustunut ja ilolla lukenut. Kävelimme lukkarin kanssa Pyötsaaren rannoilla ja keskustelimme perheen lisäyksestä ja kotitilan asioista sekä saaren elämästä. Jöransson sai käynnistään kohtuullisen palkkion ja kiitosviestin kotiin äidilleni.

Jatkan mielelläni Rälssiemäntien muistioon kirjoittamista. Lukemisen, kirjoittamisen ja laulutataidon opin kirkon suojatiloissa Iso Vihan aikana. Lukiessani muistiota, minusta tuntuu kuin lähimmäiset Husulasta olisivat läsnä. Knaappiemäntien ohjeet ovat minulle tuttuja, olenhan siten kasvatettu, mutten ole niitä tiedostanut aikaisemmin niiden kuuluessa kodin tapoihin. Koetan jatkaa perinteitä parhaani mukaan, iltaisella on hyvä ottaa hieman aikaa muistiinpanoihin. Hämmästelin syntymämerkin olemassa oloa, ja tarkastelin mistä minulla se löytyy – jalkapohjassa.

Oma vointini kohenee piakkoin, kun totun tähän äidin rooliin. Onneksi olen saanut auttaa ja seurata läheltä kirkon suojissa lasten kasvua vauvasta teini-ikään. Siitä ajasta ei ole paljonkaan hyviä muistoja.

Häiden jälkeen olen ollut täysin pyörreksissä, juhlia, muuttoja, uusia ympäristöjä ja ihmisiä, oman uuden kotituvan laittamista, omaan puolisoon tutustumista lähimmäisineen. Kapioarkku löysi hyvän paikan tuvan ikkunan ja keinutuolin läheltä. Totuudella olin ensin hieman takajaloillani, naimakauppoja tehtäessä, sillä isäntä Matts kerrottiin olevan minua paljon iäkkäämpi. Olen nyt todennut, että hänellä on hyvän oloinen luonne, joka on tärkeämpi ominaisuus kuin ikä. Kohtelee minua asiallisesti. Pihlhjertat ovat kookkaita ja vahvoja, kun Pyötsaaren Huggutit ovat lyhyehköjä joskin myös vahvan oloisia. Turvallisia molemmat suvut, sanoisin.

Rälssitilaa asuttavat Huggutin jälkeläiset 1600-luvulta: Larssonit, Jöranssonit, Jacobssonit sekä Johanssonit. Heitä asuu täällä Pyötsaareissa toistakymmentä. Puolisoni isäntä Matts Jacobssonin lisäksi nuorempi sisar Agusta, Jöran-veljen

sukua sekä isälinja Bertilssonin sukua. Vanhemmalla ja nuoremmalla sukupolvella on niin paljon samoja nimiä, etten ole saanut heistä vielä selkoa. Osa vanhimmista ja heikoimmista sukulaisista on menehtynyt Iso vihan aikana 1713-21. Sen tarkemmin ei ole vielä minulle kerrottu.

Kodikkaaksi en vielä oloani tunne, sillä lähimmäiset ovat siellä Husulassa. Puolison sisar Agusta ja piika Kirstin Eliasson ovat täällä apunani Erich-pojan hoidossa ja tilan töihin tutustumisessa. Kirstin on hieman vanhempi kuin minä, hän on tullut Pyötsaarelle Kuorsalon saaren Korjuksen tilalta. Agusta on isäntää hieman nuorempi, taitavat molemmat olla vanhoja piikoja, selviää piakkoin.

Pyötsaaren rälssitila on hyvässä kunnossa, sillä joitakin kymmeniä vuosia sitten tilan kartano paloi ja sen tilalle rakennettiin tämä nykyinen talo, joka käsittää suuren tuvan ja kaksi kamaria. Suurempi tupa on meidän puolison kanssa ja toinen tupa mm. Agustan. Kirsti-piika asuu aitassa ja rengit asuvat ranta-aitoissa. Tilalla on myös navetta, karjaa sekä hevonen. Suojaisan merenlahden rannassa on sauna-aitta, josta pääsee hyvin uimaan ja voi pestä vaatteita. Rantasaunan idän puolella kohoaa korkea mäki metsärinteinen. Saaren pohjoisen puolen ranta on suojaisa, ja siellä sijaitsee tilan asukkaiden veneet ja verkot.

Rälssitila käsittää talon vieressä sijaitsevan pienen maatilkun, missä voi viljellä talousvihanneksia ja hedelmiä. Viljaakin siitä saa eläimille, mutta kotitalta ovat luvanneet myötäjäisinä toimittaa meille vuosittaiset leipä- ja ruokaviljan: vehnää, ruista ja ohraa, josta saa myös miehille vahvemmat juotavat.

Saarella kalastus on pääelinkeino, ja kalaa syömmekin kaikissa muodoissa. Silakkaa, haukea, ahvenia sekä muuta kalaa, joista saa herkullisia keittoja ja uuniruokia perunoiden ja kasviksien kanssa. Kotona ei niinkään suosittu kalaruokia paitsi suolasilakkaa; siellä syömme viljaa, vihanneksia, sieniä ja liharuokia, aina kun sitä oli saatavilla. Saaristossa pyydetään myös hylkeitä, mutta niistä saadaan rasvaa ja nahkoja talveksi. Alan pian tottua kalan tuoksuun, joka on pinttynyt tuvan tekstiileihin.

Syksyllä 1728

Ensimmäiset syysmyrskyt ovat velloneet merellä, onneksi tila on suojaisa tuulilta. Erich-poika on kasvanut ja hymyileekin jo isännälle hänen tullessa tupaan kalaterialle. Ne ovat hyviä elämän hetkiä täällä.

Agusta ja Kirstin ovat neuvoneet miten täällä merellisissä olosuhteissa valmistaudutaan syksyyn ja talvikauteen: kellariin säilötään viljat, hillokkeet sekä kasvikset. Lämpimät vaatteet tarkistetaan ja neulotaan uusia sukkia ja neuleita, joiden ohjeita opin Kirstiltä ja Agustalta. Yleensä harmaan valkeita väriltään. Villat saadaan tallin lampaasta, ja opettelen kehräämistä ja kerimistä. Poika ottaa oman aikansa, alkaa jo nousta ja ottaa ensiaskeleita.

Merenkulkijat käyvät harvakseltaan rälssitilalla, isäntä Matts ja renki hoitaa heidän kanssaan asiat ja majoituksen. Kuulemma tulevat kovien tuulien ja ukkosten aikaan.

Jouluna 1728

Talven lumisateet ovat peittäneet maan, meri on vielä avoin. Alamme viettää joulua, johon valmistamme ravitsevaa lihapataa ja hyydykettä kalaruokien ja uunimarjapuurojen lisäksi.

Husulasta saamme lähimmäisiä joulukylään, kun säät sallivat. Tuovat mukanaan tilan ruokia, ettei tarvitse liikaa järjestellä. Sovimme sunnuntaikirkossa joulun vietosta, täällä saaristossa minulla ei ole vielä muodostunut joulun traditioita, täytyy kuulostella miten sitä täällä Pyötsaassa vietetään –uuden vuoden lisäksi. Paljon on opittavaa!

Tammikuu 1729

Joulu ja uusi vuosi on vietetty oman perheen ja suvun keskuudessa. Lähimmäiset olivat tehneet maistuvia ruokia ja ohrajuomia makoisine jälkiruokineen. Uunissa ne lämpenivät ja toivat hyviä tuoksuja tupaan.

Agusta lauloi meille paikallisia perinnelauluja, johon puoliso Matts osallistui yllättäen minut: se oli heidän joulutraditioita. Kirstin oli neulonut värikkäitä sukkia ja ilahdutti meidät Kuorsalon pienillä joulutarinoilla, tapahtumia

vuosikymmenten takaa. Kotona Husulan knaappitilalla meillä jouluruokien lisäksi pidettiin tuvassa erilaisia sanakilpailuja ja pelejä. Isäni Mårten suosi ajankohtaisia aiheita, joissa voittaja sai jonkin palkinnon. Minäkin voitin kerran, jota knaappiveli Mårten hämmästeli, olinhan enemmänkin ollut kynän ja sanojen käyttäjä. Opetin pyötsaarelaisille joitakin knaappien sanapelejä ja Lasten laulukirjan lauluja, joita lauloimme Maria-kirkon tiloissa lukkarin opastuksella. Kaikille oli jotakin uutta tuleville jouluille.

Pyötsaaressa vuoden vaihteen aika vierähti uusissa merkeissä, varsinkin kun vanhemmat ja sisar sekä veli perheineen pääsivät päiväksi käymään. Uuden vuoden kokko saunarannassa oli ainutlaatuinen kokemus uuden vuoden ennustuksineen ja lupauksineen. Kotona Husulassa meillä vain tinattiin ja ennustettiin sen hahmosta seinälle. Pyötsaaressa ennusteet tehtiin syksyllä keräytyistä oksista ja kävyistä, jotka kaadettiin säkkipussista pöydälle ja siitä katsottiin enteitä. Jännittävä tapa.

Helmikuu 1728

Kylmiä pakkasia ollut vuoden vaihteessa, hyisiä tuulia ja lumisadetta. Ihmettelen, ettei hirsien ja ikkunapuitteiden välistä lumi tuule sisälle. Tiiviitä ovat ja siten lämpö pysyykin sisällä. Ulkona ei voi käydä kuin nopeasti sisälle palaten.

Tilan emännän tehtäviä olen nyt oppinut Agustalta pojan kasvaessa ja kehittyessä. Herään aikaisin ja nukahdan illalla myöhään silmän räpäyksessä.

1730 Kevät

Aika on kulunut pian, Erich on kasvanut; puhuu ja kävelee pitkin tupaa ja pihaa. Hänestä kasvaa roteva mies isänsä rinnalle. Ilokseni olen todennut, että perhe lisääntyy; piakkoin syntyy sisar tai veli, odotusaika on jo pitkällä.

Tytär Anna Mattsintytär syntyi viime viikolla rantasaunan lämmössä. Mukana lapsenpäästössä olivat lukkari Jöransson sekä Kirsti ja Agusta. Synnytys oli paljon helpompi ja nopeampi kuin esikoispojan. Lapsen käsittelykin sujui minulta helpommin kuin esikoisella, jota pidin tiukoissa kapaloissa alkuviikot. Ei ne lapset mene rikki, totean nyt.

Kiirettä on pitänyt, en ehdi kirjoittamaan. Lapset ja tilan työt vievät kaikki voimani. Jatkan sitten kun aika riittää.

1732 Syksyllä

Perheeseen syntyi tytär Johanna Mattsintytär. Äitini Eva saapui Husulasta lapsenpäästöön lukkarin kanssa. Isäntä, Erich sekä Anna tulivat katsomaan meitä rantasaunan tupaan, ihastelivat tyttöä pitkään kuultuaan, isoäidin todenneen ”knaapin” syntyneen.

Sauna on miellyttävä paikka, lämmin vesi ja merenlahti luovat lempeän tunnelman erilaisen kuin Husulan maatilalla. Suositankin sisarilleni Husulan kotitilan ranta-aittaa lapsenpäästöön.

1734 Jouluna

Olemme juuri tulleet Husulasta jouluvierailulta. Lähimmäiset olivat ilahtuneita, kun vierailimme koko perheen kanssa; isäntä Mattsin, Erich, Anna sekä nuorimmaisin Johanna. Tepposilla oli tuvassa serkkuja vilisemällä, ilo oli suuri. Lahjapakettien lisäksi veimme mukana Kirstin leipomia tuliaisia sekä saaristolaisista uunikalaa ruiskuorrukkeessa. Isäntäveli Märten sai pidettyä tiukat sanakilpailut, vei itse voiton tällä kertaa. Lapset leikkivät tinasotilailla ja tytöt nukeilla, joille oli tehty uusia vaatekertoja. Samanlaisia kuin heille oli ommeltu ja neulottu syyskaudella, vain pienoiskoossa. Laulut sujuivat jo yhdessä hyvin vuosien harjoittelulla.

Uuden vuoden vaihteen vietämme kotisaarella lasten kanssa. Opettelemme pirtanauhojen tekoa tyttöjen kanssa. Ne ovat värikkäitä ja melko helppoja tehdä. Teemme myös uusia malleja ja koetamme tehdä niitä ohjeen mukaan.

Kevätkesällä 1734

Elämä on kiireistä; hoidan lapsia, kotituvan, neulomisia ja puutarhan tehtäviä. Aika ei riitä kaikkeen, puolisoakin pitäisi hieman huoltaa, sillä hänellä on vastuu tilan viljelmistä ja väestä. Tulemme hyvin toimeen, onneksi. Epäröin sitä alkuvuosina, mutta nyt osaamme jo tulla toimeen, tai voisin sanoa, olen oppinut

tulemaan hänen kanssaan toimeen huomioiden rälssiemäntien ohjeet. Mielessäni ne ovat useinkin tiukkojen paikkojen tullen, joita ovat merellä käynti vaaroineen kesäisin ja talvisin, silloin jään kestäminen on epävarmaa. Jännitystä tuvassa, kun ovat merellä.

Elokuu 1736

Kahdeksan vuotta olen jo asunut täällä Pyötsaassa. Neljä vuoden aikaa vaihtuvat vuosi vuodelta, vuodenajat tuottavat paljon neulomista ja tehtävää vaateparsissa. Neljä lasta synnyttäneenä ja tuvan tehtäviä ahkeroineena olen oppinut elämään ja toimimaan saaristolaisena: talvet ovat valottomia ja kylmiä, kevään aurinko lämmittää mieltä, kesä ja alkusyksy ovat värikästä ja toimeliasta aikaa säilömisineen. Loppusyksy jouluiineen ja vuodenvaihteineen saa meidät sisälle lämpöön – kuin karhut unille talven ajaksi. Talvella voimme rauhoittua tuvan lämmössä, lapset saavat keskittyä lukemiseen ja kirjoittamisen oppimiseen avullani. Hyvin oppivat ja selviävät, lukkari sen tarkistaa lukusissa ja kirkkosunnuntaisin Haminassa.

Syksy 1738

Olotilani on ollut pitkään väsynyt ja huonovointinen. Ajattelin, että minulla on jokin vakava tauti, mutten aavistanut synnyttäväni enää lapsia – olenhan jo 30-vuotias – siis vanha. En ole haaveillut enää lapsista, sillä niitä on tuvan täydeltä: Erich, Anna, Johanna ja Maria. Kehonikin kertoo, että sen pitäisi saada nyt levätä, olla.

Kuopus Matthias syntyi syksyn loppupuolella. Isäntä Matts oli mielissään ja nimesi pojan heti nähdessään. Mukavalle se tuntui, nähdä kuopus isänsä sylissä. Aavistaa ettei tupaan ehkä enää tule viidennen lapsen jälkeen. Olin sen hänelle jo hiljaa kertonut, ettei kehoni sitä enää jaksaisi. Meillä emännillä on vaatimus lasten synnyttämiseen, toiset jopa vuosittain.

1739 keväällä

Tuvassa ja lähikylistä kuuluu harmillisia asioita, joilta emme vältty kuulemasta. Ruotsin kuningas on valmistautumassa valloittamaan takaisin Ison vihan aikana menettämiään alueita, ja ne tietysti sijaitsevat jälleen täällä Pyötsaaren läheisyydessä Vehkalahdella ja Virolahdella saaristoineen. Isäntä Matts ja poika Erich ovat olleet kuulolla ja käyneet Mäntlahdessa tiuhaan kokoontumassa. Erich on vielä nuorehko, mutta ovat opastaneet miesten keskuudessa hänet sotimaan, jos on tarve. Siihen ikä riittää, sanoivat.

Hermostuttaa, sillä nuoruusvuodet kuluivat Pohjan sodan aikana. Niitä aikoja en enää haluaisi kokea, mutta tosi on: meille ilmoitettiin juuri, että kylän miesten pitää varustautua sotimaan. Miehiä on jo rantatiellä ja Mäntlahdessa sotavarusteineen. Kukaan ei jaksaisi, ei ole voimavaroja eikä ruokavaroja. Uudelleenrakentaminen on vienyt voimia emmekä ole valmiit enää menettämään lähimmäisiämme ja tehtyä työtä tulena ilmaan.

1739 Kesällä

Puolisoni Matts kertoi, että miehet ovat tehneet piilomajan ranta-aitan läheisyyteen idän puoleiseen kallioiseen metsärinteeseen. Maja on sopivan kokoinen perheelle ja suojainen. Sinne on viety tarvikkeita pikaista vaaraa varten: ruokaa, vaatetta, vettä ja viljasta täytettyjä patjoja. Vaara saattaa olla piankin lähettyvillä, sodassa polttavat jälleen taloja ja tiloja sekä ihmishenkiä. Harjoittelimme siirtymistä suojaan lasten kanssa,

!!!

Saimme juuri tiedon, että naisten ja lasten pitää siirtyä pian suojapaikkaan, mieluiten pois tilalta kauemmas metsien kätköihin tai kokonaan pois saarelta. Husulassa kotitilan läheisyydessä meillä oli ranta-aitan lisäksi Kärmevuoren piilomaja, mutta sinne olisi nyt pitkä matka. Kirkon suojiin emme enää voi mennä, ovat kuulemma tuhonnet Haminan kaupungin kirkkoineen, joten siellä ei ole enää turvallista suojapaikkaa. Pappikin on jälleen siirtynyt metsien suojiin sodan raakuuksilta.

Kerroin puolisolle Husulan piilomajasta, ja hän lupasi tiedustella tilanteen ja lähettää meidät sinne mikäli mahdollista.

Isoäiti Eva Mårtensdotter on aivan järkyttynyt sodan alkamisesta. Hän lähetti meille viestin tulla mahdollisimman pian suojaan Husulaan lapsineen. Viestissä luki, että vaara on suurin saaristossa ja rantatiellä!

Kevät 1741 Hattujen sota!

Ruotsin kuningas on julistanut sodan Venäjää vastaan, Vehkalahden ja Virolahden miehet joutuivat jälleen sotimaan. Itärajalta valmistaudutaan sotimaan; Vehkalahden saaristossa ja rantatiellä sekä Husulassa ja Haminassa.

Olemme nyt lasten kanssa siirtymässä Husulaan. Lukkarikin vahvisti, ettei piilopaikkamme Pyötsaareissa ole turvallinen, sillä viholliset kaivavat saarten maastot ja tilat, eikä sellaista riskiä voi nyt ottaa. Vaara on niin lähellä, ettei ehkä päivääkään ennen kuin ovat Pyötsaareissa. Näkyvät jo lähisaaristossa, Virolahden rantatiellä ja Haminassa, siellä ovat jo tehneet paljon tuhoa, kertoi lukkari meille käydessään. Poltettu ja tapettu, sanoi, itsekin suojaan siirtyen perheineen.

Agusta ja Kirsti ovat auttaneet minua lapsineen kaikki nämä saaristossa eletyt vuodet. Nytkin he auttavat: siirrymme illalla Husulaan. Isäntäveli Mårten on sopinut puolisoni Mattsin kanssa, että miehet vievät meidät veneellä Haminaan ja sieltä Husulaan. Jos sinne pääsemme, niin olemme turvassa. Sen olivat luvanneet. Kaikki valmiiksi pian.

Syksy 1741 HUSULASSA

Tytär Johanna ja minä, Elisabet Mårtensdotter Huggut olemme nyt päässeet Husulaan turvaan, saavuimme tänne ranta-aittaaan mantereen rantoja pitkin. Erich jäi isänsä kanssa Pyötsaareen puolustamaan kotitilaa. Lapset Matthias, Anna ja Maria jäivät Kirstin ja Agustan kanssa kotisaaren suojamajaan odottamaan siirtymistä Husulaan. Lupasivat pitää lapsista huolen, kunnes käymme hakemassa heidät. Emme kaikki voineet mennä veneeseen yhdellä kertaa, sillä oli liian kova merenkäynti tuulineen ja lapset olivat jo valmiiksi hieman huonovointisia tilanteesta. Miehet lähtivät tuulen tyynnyttyä hakemaan lapset...

1741-42 Piilopirtissä

Olemme tyttären Johannan kanssa Husulassa veli Mårten Tepposen järjestämänä. Anna, Maria ja Matthias ovat Pyötsaassa, emme tiedä miten heidän käy. Odotamme heitä joka hetki.

Ranta-aitasta meidät vietiin Kärmevuoren piilopirttiin, jossa olimme sen aikaisemmin vain käyneet katsomassa ja opettelemassa reitin. Piilopirtissä oli lähimmäisiä saapuessamme sinne. Tärissimme pelosta, Johannan sain rauhoitettua, kun hän kuuli ja näki lähimmäiset. Isoäiti Eva ja Mårtenin puoliso Margareta lapsineen olivat myös Kärmevuoren piilomajassa, suvun miehiä oli suojelemassa ja vartioimassa sijaintiamme lähistöllä metsässä.

1742 Kevätkesällä

Emme ole kuulleet perheestä Pyötsaassa. Oletimme että lapset olivat vuoren suojamajassa tai heidät oli haettu Kuorsaloon, mistä Kirstin oli tiedustellut heille suojaa. Mutta: veli Mårten saapui Kärmevuorelle ja kertoi järkyttävät uutiset meille: isäntä Matts Huggut ja perheen lapset Erich, Maria, Anna ja Matthias olivat kaikki kuolleet Pyötsaassa. Kirsti ja Agusta olivat viemässä lapset Kuorsaloon, mutta siellä velloi tappava punatauti ja sodan tuho, joten emme tiedä mihin he menivät. Pyötsaassa poltettiin kaikki: talot, tallit, navetat, elossa olevat lapset ja aikuiset tapettiin!!! Matts ja Erich-poika yllätettiin kotitilalla. Kaikki oli maan tasalla, kuten Kuorsalossa, Mäntlahdessa ja rantatiellä. Viholliset polttivat kaiken, eivät jättäneet mitään eloon tai elinkelpoiseen tilaan.

Olimme tyttären Johannan kanssa kaukana, perheen muut olivat menehtyneet punatautiin tai tuhoisan sodan vuoksi!

Elämä päättyi siihen hetkeen moneksi vuodeksi.

1742 Kesäkuussa

Suruja riittää; isoäiti Evan veli Henric ja puoliso Maria ovat menehtyneet sodan seurauksena, he menehtyivät punatautiin keväällä 1742, samaan aikaan kuin omat lähimmäiseni. Sotilaat kulkivat Husulan kautta itärajalle, ja matkan varrella he tuhosivat kaiken, kuten rantatiellä ja saaristossa. Omat ja vieraat miehet. Taudit kulkivat heidän mukana.

Marian kirkossa⁷ hautauksia siunauksia: puolisoni Matts Huggut, lapseni, äitini Evan veli Henrick ja puoliso Maria.

Unissanikin näen vain hautajaisia, mustaa ja valotonta.

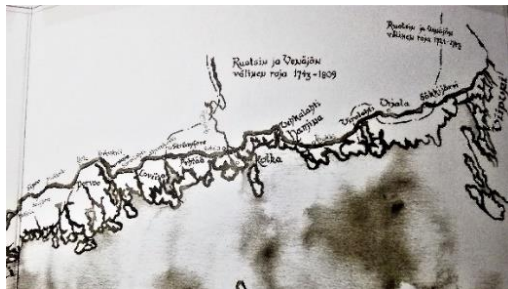
Kärmevuoren piilopirtissä valotonta, mutta suojassa ja turvassa. Keitämme veden ennen juomista.

Lukkarin kanssa keskustelemme hitaasti keskustellen ja rukoillen, pappi on vielä jossakin, lännessä tai metsissä... eivät tiedä tarkalleen missä.

1743

Kuin unessa olemme eläneet ja selvinneet kuluneet kuukaudet: kuulemme kuinka kotiseudun rantatiellä ja saaristossa on tuhottu kaikki näkyvä ja elävä. Haminan kaupunki on poltettu ja se on joutunut venäläisten haltuun, kirkkoon oli heitetty ruumiit ja poltettiin. Kaikki oli tuhottu.

Saimme juuri tiedon, että Turussa on tehty rauha. Itäraja oli Kymijoen läntisellä puolella – Hamina ja Husula sekä Pyötsaari kuuluvat venäläisten Kymenlaaksoon [Vanha Suomi]. Piirsin uudet rajat oheiseen karttakuvaan 18 (piirros teoksessa Kuninkaan tiekartasto 1790).

⁷ Haminan Maria-kirkko poltettiin 28.6.1742. Muistotilaisuudet pidettiin sitä ennen, Pyötsaaren ruumiit haudattiin Kuorsaloon. Elisabet Huggut tyttärineen kävi myöhemmin 1751 Pyötsaarella ja Kuorsalossa.

1744 HUSULA

Olemme Johanna-tyttären kanssa siirtyneet Husulan Pihlhjerta-Tepposen kotitalalle isäntäveli Mårtenin perheeseen. Heidän lapset Mårten 14v, Maria 6v, Elisabet 5v ja kuopus Eva 1v ovat pelastuneet kanssamme. Husulan metsien piilomajassa vuoden päivät.

Olemme hengissä, muttemme voi hyvin. Suru ja järkytys on ottanut meistä vallan. Äitini wärdinna Eva on pitänyt minusta ja tytär Johannasta huolta, emme muuten selviäisi. Tepposen tilakin on maan tasalla, miesten täytyy rakentaa pian uusi tupa ja aitat. Ovat kyllä onneksi elossa.

[Rälssiemännän muistiossa on vuosien tauko. Leski Elisabet Mårtensdr Huggut sai tuotua muistion vahingoittumatta laatikossa venematalla Husulaan 1741, jonka jälkeen se on ollut piilossa. Lisan voimat on olleet lopussa, kunnes keväisenä päivänä 1750 hän otti muistion esille ja jatkoi kirjoittamista]

Keväällä 1750 Pihlhjerta-Tepposen tilalla

Kuusi vuotta tyhjää!

En tiedä miten olisin selvinnyt sodan jälkeiset vuodet menestysten jälkeen ilman äitiäni Evaa, hän on ikääntynyt ja kovia kokenut - sekä veli Mårtenia perheineen.

Äitini ja Maria-kirkon pyhä tila rauhallisine hetkineen ovat lohtunani.

Veljeni Mårten Tepposen tilalle rakennettiin yhteistyöllä keväällä 1744 uusi talo kasvavalle perheelle sekä kolme aittaa, yksi minulle ja tytär Johannalle, muut piioille ja rengeille. Ranta-aitta on kunnostettu, siellä on kesäiltaisinkin hyvä hiljentyä luonnossa. Päivä kerrallaan olemme tehneet töitä rakentaen elämää uudelleen – jo toistamiseen sotien jälkeen 1721 ja 1743. Päivän töiden jälkeen ruokailemme, rukoilemme ja nukumme päivä toisensa perään ja vuosi kerrallaan.

Leskiäiti Eva 65v, nyt isoäiti, asuu päätalossa Mårten-isännän ja puoliso Margaretan kanssa lapsineen: pojat Mårten (esikoinen) ja Erik sekä tyttäret Maria, Elisabet, Eva ja Anna. Elossa kaikki.

Johanna-tyttären kanssa asumme (Huggutin leskenä) isäntäveli Mårten Tepposen tilan aittarakennuksessa. Kaikki muu on mennyttä.

Olen alkanut hieman elää ja hengittää kevätauringon lämmittäessä, varsinkin kuullessani isäntäveli Mårtenilta, että tytär Johannan kanssa on sovittu naimakaupat lähitilan knaappi Jaakkolan pojan, Matts Sigfridsson kanssa. Kylän tuttuja knaappipoikia.

Nuoren parin kuulutukset ja häpäpäivä on sovittu kesäkuulle.

Mitään valoisampaa elämässäni en nyt tiedä. Johanna on 18-vuotias, terve ja vahva kaikkien kokemusten jälkeen. Puoliso Matts on 24-vuotias.

*Kaksoissisareni **Maria** Mårtensdotter Peltola asui tässä lähellä Husulassa, ja sain hänen luonaan käydessäni paljon tukea keskustellessamme elämästä. Marian perheeseen siunaantui neljä lasta: tyttäret Eva ja Elisabet sekä pojat Samuel ja Johan. Olen ollut sisareni menehtymisen jälkeen perheen tukena ja apuna, onneksi lapset ovat jo miltei aikuisia paitsi Johan.*

*Nuorin sisareni **Anna** Mårtensdotter on vihitty Brandstaka-Stöderin sepän vaimoksi. Heille on siunaantunut myös lapsia: esikoispoika Abraham sekä kolme Maria-tytärtä ja kaksostytöt Maria ja Anna K. Tyttäret ovat kaikki nuoria.*

Veljeni ja sisarten lapsista on ollut näinä surun vuosina paljon iloa ja lohtua elämänvaiheessa, jossa olen itse menettänyt perheeni. Onneksi Johanna-tyttärellä on ollut näinä sodan jälkeisinä vuosina (1744-50) lähimmäisiä ja serkkuja, joten hänen surunsa on laantunut leikkiessä serkkujensa kanssa.

Minun sielussani suru on jäänyt ikuisesti syvälle.

Nyt on Johannan häiden aika, olen lupautunut ompelemaan hääpuvun ja tekemään siihen helmi- ja pitsikoristelut ja sekä kiillottamaan korut. Suvun morsiuskruunu on säilynyt tallessa, ihmeitä tapahtuu. Ompelen myös uuden kastemekon, sille on varmasti käyttöä, onhan Johanna ollut terve , joten perheenlisäykselle ei ole esteitä.

Aika kuluu hyvien ajatusten parissa. Vihdoinkin.

Kesäkuu 1750

Johannan Mattsdotter Huggut ja Matts Sigfridsson Pihlhjerta-Jaakkolan häät pidettiin kauniina kesäisenä päivänä korjatussa Maria-kirkossa kaikkine perinteineen, jotka olivat saaristossa kasvaneelle morsiamelle uusia ja yllättäviäkin. Sukua ja lähimmäisiä oli kirkon täysi. Häälahjoista kauneimpia olivat morsiamen mielestä kappioarkku koruineen sekä kastemekko – ja kaikki.

Morsiamen äitinä itkin ilosta ja surusta, elämä eteni häissä kuin filmi menneistä vuosista. Nyt oli kuitenkin onnen hetki: Johanna oli kaunein näkemäni morsian ja puoliso Matts komea kuin mikä! Knaappiperheen nuoria molemmat. Olin ylpeä tyttären tulevaisuudesta ja toivoin kaikkea mahdollista onnea heidän elämässä.

Pyötsaaren retki syyskesällä 1750

Olen sopinut veljeni Märtenin kanssa, että käyn Pyötsaareissa ja Kuorsalon haudoilla, kun voimani ovat palautuneet. Märten lupasi auttaa retken onnistumisessa. Olin kuullut, että saarella on sodasta selvinneitä asukkaita sitten 1742 kevään. He olivat palanneet kotisaarilleen suojapaikoistaan. Piikatyttö

Kirstin oli päässyt suojaan syksyllä 1741 lähisaareen Santholmaan, luulimme hänen menehtyneen lasten kanssa. Puolison sisar Agusta olikin koettanut suojella lapsiani, mutta he eivät selviytyneet.

Pyötsaaresta tultiin hakemaan minut Mäntlahden rannasta veneellä, siihen asti mentiin hevoskyydillä. Jännitin suunnattomasti retkeäni, mutta jotta pääsisin menneistä haamuista eroon, niin matkani oli välttämätön.

Perille päästyäni totesin, että maisemat olivat tutut ja ennallaan. Talot ovat olivat palaneet sodan aikana ja niiden tilalla oli jo rakennettu uusia. Matkallani pohdin keitä saarella asuu, se selvisi piankin.

Saapuessani Pyötsaaren rantaan mitä näinkään! Piikatyttö Kirsti Eliasson oli minua vastassa, hän oli siis elossa ja saarella. Kirsti oli ikääntynyt, noin viisissäkymmenissä. Pyötsaarella oli vaihtunut 1746 Hattujen sodan jälkeen omistaja, haminalainen raatimies Steven (Narvasta), mutta myi saaren tilukset 1748 ja sen jälkeen omistajat vaihtuivat tiuhaan. Kirstin lähisukulainen Kuorsalosta, Matts Eliasson oli siirtynyt 1744 Pyötsaaren lampuodiksi ja Kirsti toimin hänen taloudessaan kuolemaansa saakka 1753. Lampuoti siirtyi sen jälkeen takaisin kotisaarelleen Kuorsaloon avioitumistarkoituksessa (Eva Simonsson).

Uusi tila ja uudisrakennettu talo aittoineen sijaitsi entisen Huggutin talon paikalla. Tilalla asuivat lampuodin ja Kirstin lisäksi heidän sukua Kuorsalosta sekä Matts Huggutin sukua: Margareta ja Lisa Jacobsdotter sekä kymmenkunta tutunoloista: mm. Matthias Johansson, renki Jacobsson, Maria Jacobsdotter, Brita Johansdotter, Eric Ericsson sekä Anna Maria Jöransdotter. Pyötsaari oli siis elvytetty ja saaren uudella omistajalla sekä saareen palanneilla asukkailla on riittänyt työtä.

Vietin saarella joitakin päiviä ja kävin Kuorsalon haudoilla. Kirstin kanssa muistelimme, itkimme, surimme ja loimme toivoa ennen kotiin palaamistani Husulaan. Karkotin Pyötsaareessa menneitä haamuja katsellen ja kokiien, mutten ole päässyt niistä kokonaan eroon. Menneet haamut tulevat yhä uniin ehkä pitkäänkin.

Kirsti oli rakkainta mitä saatoin Pyötsaarella kohdata, hän oli aito todiste perheemme onnellisilta vuosilta. Kirsti oli mukana jokaisen lapsen syntymässä sekä elämän arjessa ja vastoinkäymisissä.

Kotiin palattuani Pyötsaaresta, en oikein tiennyt missä kotini on. Olin asunut 1727-41 perheeni kanssa Pyötsaareissa Matts Huggutin puolisona, ne vuodet olivat kuuluneet minun omaan elämäni. Sen johdosta olisin voinut jäädä Pyötsaareen lopun elämäksi. Mutta tytär oli lähellä ja avioitunut – tulevaisuuteni oli lähimmäisteni kanssa Husulan knaappikylässä.

Joulun aikaan 1751 Husulassa

Jouluvalmisteluja, kuinka odotankaan aaton ruokien hyviä tuoksuja ja makuja! Marraskuussa aloin jo suunnitella jouluruokia ja lahjoja. Isäntäveli Märten Tepposen joulupöytään ja tupaan mahdumme vielä, ja mukana on isoäiti Evan lisäksi tytär Johannan ja Mattsin esikoispoika Märten, joka syntyi ”knaappi”perillisenä isoäiti Evan toteamuksen mukaan lokakuussa. Kuin joululahjaksi, ajattelin ollessani taustalla mukana tyttärenpojan lapsenpäästössä. Joulun lahja oli mitä suurin minulle, perheeni menettäneelle leskelle.

Vuoden vaihteessa 1751

Iltaisin olen kirjoittanut muistioon ajatuksiani, sillä siirrän muistion ainoalle lapselleni, knaappitytär Johanna Mattsintytär Huggutille vuoden vaihtuessa 1752, heille on syntynyt ”knaappi”perillinen Märten.

Elämäni on 43 vuoden aikana voisin jaotella neljään kauteen: Lapsuusvuodet (1708-22) kasvoinkin Husulan Pihlhjerta-Tepposen knaappisuvun esikoistyttärenä kaksoissisareni Marian ja veli Märtenin kanssa. Lapsuus ja nuoruusvuodet kuluivat miltei kaikki Pohjan sodan aikana. Teinivuodet (1723-27) vietin P-Tepposen knaappitilalla auttaen perheen lasten hoidossa ja kodin tehtävissä ennen naimakauppoja Huggutin isännälle Pyötsaareen 1727. Oman perheen kausi (1727-41) käsitti saaristolaiselämää Huggutin rälssitilalla Matts Huggutin puolisona ja viiden lapsen äitinä. Se oli elämäni onnellisinta aikaa.

Neljäs kausi alkoi palaamalla 1741 perheen ja kodin menettäneenä lapsuuden kotitilalle Husulaan isäntäveli Märtenin talouteen tytär Johannan kanssa. Elämä on ollut kuin unta, olen elänyt veljeni taloudessa itsellisenä leskenä. Tulevasta elämästä ei ole aavistustakaan, mutta olen nyt onnellinen, kun saan seurata tyttärenpojan kasvua, toivon ettei sotia enää tarvitse kokea.

Olen surullinen ja väsynyt, en vältty menneiltä vaan ne ovat jatkuvasti läsnä. Minun täytyy nyt lopettaa, muuten alan surra. Voisin vielä lukea Joffelin emännän kultaiset knaappiemännän ohjeet, kuten Eva-äitinikin teki ennen kuin lähetti muistion minulle Pyötsaareen.

Olenko ollut rälssiemäntien arvoinen?

Liittomme isäntäpuolison Matts Huggutin kanssa oli liian lyhyt (1727-42). Hän sai 15 vuoden aikana kaiken tukeni isäntänä ja lasten isänä, hoidin talouden Kirstin ja Agustan kanssa, jotta Matts ja esikoispoika Erich saivat keskittyä rälssitilan hoitamiseen. Raha-asiat olivat isännän, ne hoidettiin hyvin, joten en puuttunut.

Saaristotupamme ja tilan aitat olivat aina siisteinä vaikka vieraiden tulla, siitä pidin huolen päivittäin tarkistamalla. Isännän sisar Agusta oli tarkka tilan väestä, kädet ja hiukset piti olla tupaan tullessa siistit ja puhtaat. Nahistelivat asiasta, mutta tyytyväisiä loppujen lopuksi. Saaristossa elämä on hieman karumpaa kuin Husulan tiloilla kaupungin läheisyydessä.

Lasten kasvaessa opetin heitä lukemaan ja avustavasti kirjoittamaan lukkari Jöranssonin avulla.

Perheen asioista en ole laverrellut muille, keskustellut yleisistä tilan ja perheiden asioista. Saaren väki näytti luottavan minuun, kuten Husulan lähimmäisetkin, sillä koetan noudattaa rälssiemännän kultaisia ohjeita. Täällä Husulassa se onkin tärkeätä, sillä suku jatkuu monilukuisesti.

Ikääntyneistä tilan ja suvun ihmisistä olemme kaikki huolehtineet, onhan se velvollisuutemme ja laki. Pyötsaareessa ja Husulassa on oma aitta ikääntyneille, johon minäkin nyt mielestäni kuulun täällä veljen tilan Tepposilla.

Miten olen itsestäni huolehtinut? Ehkä se on vähiten huolehtimani asia, varsinkin Husulaan palatessani. Ehkä nyt on uuden aikakauden - isoäidin aikakauden vuoro. Ensimmäinen minun ja Matts Huggutin lapsenlapsi Märten jatkaa sukua – voisinkin hieman tarkistaa vaatteeni, hiukseni ja aittani uusin silmin. Hieman

uudistaa. Rauhassa päätän nyt niin tehdä laitettuani tämän Rälssiemännän muistion peltilaatikkoon mustepulloineen ja kynineen.

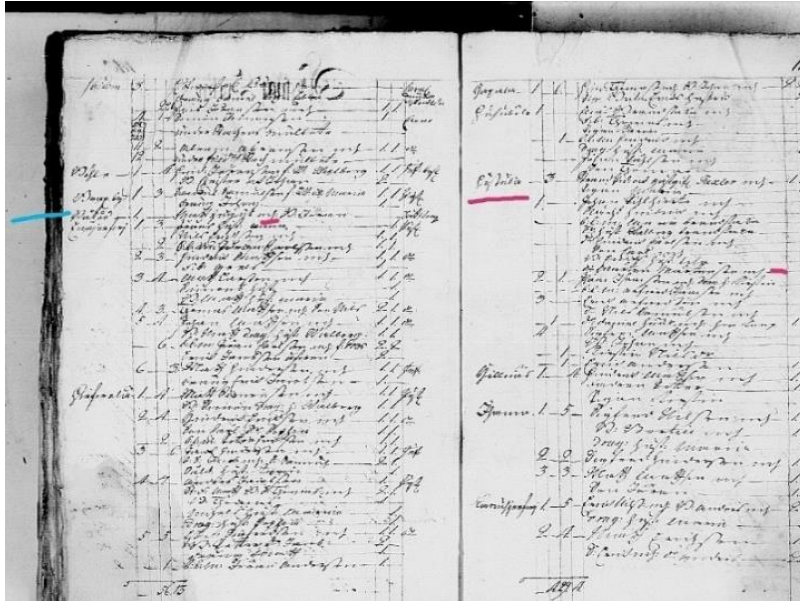
Husulan Knaappikylässä vuoden vaihteessa 1752

Elisabet Mårtensdotter Huggut, Pihlhjerta-Jaakkola

(Tepposen) Sinetti AD 1751

Näillä ajatuksilla Elisabet Mårtensdotter Huggut kutsui vastanimitetyn uuden lukkari Anders Wikmanin kylään Husulaan. Hän kertoi lukkarille perinteeksi muodostuneen asian; toiveen pitää huolta knaappiperheiden emännistä ja lapsista vaaran uhatessa (vaikka olosuhteet olivat vuosien myötä hieman jo muuttuneet) - sekä Rälssiemännän muistion laatikon toimittamisesta nimetylle henkilölle, nyt tyttäreille, ”knaappi”pojan äiti Johanna Pihlhjerta-Jaakkolalle. Palkkioksi lukkari sai sopivan summan lukkarin viemiseksi perheelle.

Wårdinna Elisabet P-TEPPONEN ja wård Matts Jacobsson HUGGUT

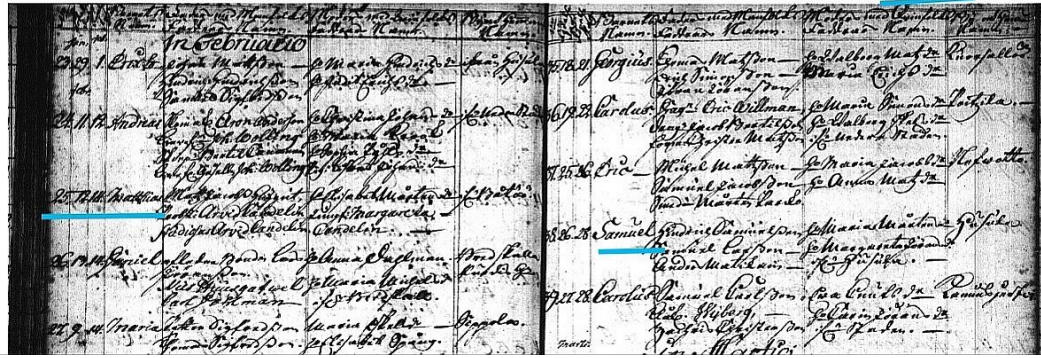
Kuva 19. Vehkalahden henkikirja 1736: vasemmalla mm. Båtöö Matts Huggut mh [med hu Elisabet Mårtensdr], oikealla Husula Märten Mårtensson Pihljerta-Tepponen mh [med hu Margareta]. Kuvakopio Savonlinnan ja Kymenkartanon läänin tilejä, digiarkisto.

[ija Kymenkartanon läänin tilejä ... 8818 Tositekirja 1738-1738](#)

raava Talletta 1900 <Henkikirja> Weckelax sockn <Vehkalahti> Bredskäll, Bambole, Böhla, Braxby

Kuva 20. Vehkalahden henkikirja 1738. Kuvakopio Kymenkartanon läänin tilejä, Vehkalahden srk digiarkisto.

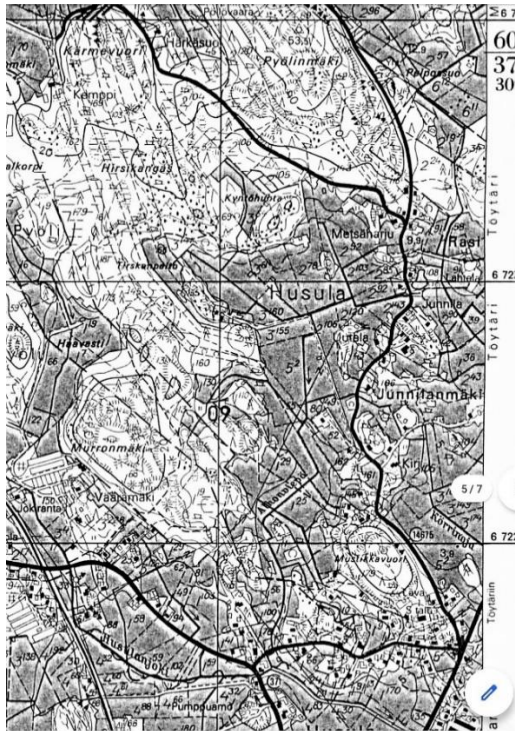
Kuva 21. Matthias Mattsson Huggut syntyi helmikuussa 1738 Båtö; isä Matts Jacobsson Huggut, äiti Elisabet Mårtensdotter, alla todistajat. (Samaan aikaan syntyi Lisan kaksoissisaren Marian poika Samuel Husulassa). Kuvakopio Vehkalahden srk digiarkisto.

Etusivu > Vehkalahden seurakunnan arkisto ... | Aa:1 Pää- ja rippikirjat 1744-1764 (tähdiveite)

40 | Edellinen | Seuraava | Talleta | 39 | Husula Tepponen Pihhierta, Jaakkola <FrondeU>

	1744	1745	1746	1747	1748	1749	1750	1751	1752
1744	1745	1746	1747	1748	1749	1750	1751	1752	1753
1753	1754	1755	1756	1757	1758	1759	1760	1761	1762
1762	1763	1764	1765	1766	1767	1768	1769	1770	1771
1771	1772	1773	1774	1775	1776	1777	1778	1779	1780
1780	1781	1782	1783	1784	1785	1786	1787	1788	1789
1789	1790	1791	1792	1793	1794	1795	1796	1797	1798
1798	1799	1800	1801	1802	1803	1804	1805	1806	1807
1807	1808	1809	1810	1811	1812	1813	1814	1815	1816
1816	1817	1818	1819	1820	1821	1822	1823	1824	1825
1825	1826	1827	1828	1829	1830	1831	1832	1833	1834
1834	1835	1836	1837	1838	1839	1840	1841	1842	1843
1843	1844	1845	1846	1847	1848	1849	1850	1851	1852
1852	1853	1854	1855	1856	1857	1858	1859	1860	1861
1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869	1870
1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879
1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888
1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897
1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906
1906	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915
1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933
1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942
1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951
1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969
1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041
2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050
2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059
2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068
2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077
2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086
2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095
2095	2096	2097	2098	2099	2100	2101	2102	2103	2104
2104	2105	2106	2107	2108	2109	2110	2111	2112	2113
2113	2114	2115	2116	2117	2118	2119	2120	2121	2122
2122	2123	2124	2125	2126	2127	2128	2129	2130	2131
2131	2132	2133	2134	2135	2136	2137	2138	2139	2140
2140	2141	2142	2143	2144	2145	2146	2147	2148	2149
2149	2150	2151	2152	2153	2154	2155	2156	2157	2158
2158	2159	2160	2161	2162	2163	2164	2165	2166	2167
2167	2168	2169	2170	2171	2172	2173	2174	2175	2176
2176	2177	2178	2179	2180	2181	2182	2183	2184	2185
2185	2186	2187	2188	2189	2190	2191	2192	2193	2194
2194	2195	2196	2197	2198	2199	2200	2201	2202	2203
2203	2204	2205	2206	2207	2208	2209	2210	2211	2212
2212	2213	2214	2215	2216	2217	2218	2219	2220	2221
2221	2222	2223	2224	2225	2226	2227	2228	2229	2230
2230	2231	2232	2233	2234	2235	2236	2237	2238	2239
2239	2240	2241	2242	2243	2244	2245	2246	2247	2248
2248	2249	2250	2251	2252	2253	2254	2255	2256	2257
2257	2258	2259	2260	2261	2262	2263	2264	2265	2266
2266	2267	2268	2269	2270	2271	2272	2273	2274	2275
2275	2276	2277	2278	2279	2280	2281	2282	2283	2284
2284	2285	2286	2287	2288	2289	2290	2291	2292	2293
2293	2294	2295	2296	2297	2298	2299	2300	2301	2302
2302	2303	2304	2305	2306	2307	2308	2309	2310	2311
2311	2312	2313	2314	2315	2316	2317	2318	2319	2320
2320	2321	2322	2323	2324	2325	2326	2327	2328	2329
2329	2330	2331	2332	2333	2334	2335	2336	2337	2338
2338	2339	2340	2341	2342	2343	2344	2345	2346	2347
2347	2348	2349	2350	2351	2352	2353	2354	2355	2356
2356	2357	2358	2359	2360	2361	2362	2363	2364	2365
2365	2366	2367	2368	2369	2370	2371	2372	2373	2374
2374	2375	2376	2377	2378	2379	2380	2381	2382	2383
2383	2384	2385	2386	2387	2388	2389	2390	2391	2392
2392	2393	2394	2395	2396	2397	2398	2399	2400	2401
2401	2402	2403	2404	2405	2406	2407	2408	2409	2410
2410	2411	2412	2413	2414	2415	2416	2417	2418	2419
2419	2420	2421	2422	2423	2424	2425	2426	2427	2428
2428	2429	2430	2431	2432	2433	2434	2435	2436	2437
2437	2438	2439	2440	2441	2442	2443	2444	2445	2446
2446	2447	2448	2449	2450	2451	2452	2453	2454	2455
2455	2456	2457	2458	2459	2460	2461	2462	2463	2464
2464	2465	2466	2467	2468	2469	2470	2471	2472	2473
2473	2474	2475	2476	2477	2478	2479	2480	2481	2482
2482	2483	2484	2485	2486	2487	2488	2489	2490	2491
2491	2492	2493	2494	2495	2496	2497	2498	2499	2500

Kuva 22. Husulan Pääkirja 1744-54 [sic.] Tepponen ja Jaakkola: leski Lisa Mårtensdr (s. 1708) kuljetettiin 1741 Pyösaaresta Husulan Tepposen tilalle 1741 mukana tytär Johanna Mattsdr Huggut (s.1732). Isäntä Märten Mårtensson, alla perhe mm. wärdinna enka mor Eva (s.1685). Kuvakopio Vehkalahden srk digiarkisto.

Kuva 23. Husulan maastokartta, Kustaanmäki [1788] oikealla alhaalla ja Kärmevuori vasemmalla ylhäällä, kuvakopio www.husula (maastokartta)

[Etusivu](#) > [Vehkalahden seurakunnan arkisto ... Kuolleiden ja haudattujen luettelot 173](#) (lähdeviite)

22 Edellinen Seuraava Talleta 1742 (Feb-Mar)

Sinhäätö 1742		Sinhäätö 1742	
Joulukuusi		Tammikuusi	
22.12.1742	Ernst Huggut, son s. 1728, 13v9kk Bätö.	22.12.1742	Maria Mattsdotter, Bondesdotter dotter Bäätsari Bätö 12v. (s.1730).
23.12.1742	...	23.12.1742	...
24.12.1742	...	24.12.1742	...
25.12.1742	...	25.12.1742	...
26.12.1742	...	26.12.1742	...
27.12.1742	...	27.12.1742	...
28.12.1742	...	28.12.1742	...
29.12.1742	...	29.12.1742	...
30.12.1742	...	30.12.1742	...
31.12.1742	...	31.12.1742	...
1.1.1743	...	1.1.1743	...
2.1.1743	...	2.1.1743	...
3.1.1743	...	3.1.1743	...
4.1.1743	...	4.1.1743	...
5.1.1743	...	5.1.1743	...
6.1.1743	...	6.1.1743	...
7.1.1743	...	7.1.1743	...
8.1.1743	...	8.1.1743	...
9.1.1743	...	9.1.1743	...
10.1.1743	...	10.1.1743	...
11.1.1743	...	11.1.1743	...
12.1.1743	...	12.1.1743	...
13.1.1743	...	13.1.1743	...
14.1.1743	...	14.1.1743	...
15.1.1743	...	15.1.1743	...
16.1.1743	...	16.1.1743	...
17.1.1743	...	17.1.1743	...
18.1.1743	...	18.1.1743	...
19.1.1743	...	19.1.1743	...
20.1.1743	...	20.1.1743	...
21.1.1743	...	21.1.1743	...
22.1.1743	...	22.1.1743	...

Kuva 24. 1742 kuolleita ja haudattuja [Matts ja Lisa Huggutin lapsia]: vas. **Erich Matsson Huggut**, Bondesdotter son (s.1728) 13v9kk Bätö. Oikealla Maria Mattsdotter, Bondesdotter dotter Bäätsari Bätö 12v. (s.1730). Kuvakopio Vehkalahden srk digiarkisto.

Dennat A. 1774.

In Julio.

5.6	Georg Tepponen i kirkko
10.12	Georg Tepponen i kirkko
12.13	Anna Maria Tepponen i kirkko
16.17	Georg Tepponen i kirkko
18.19	Matti Tepponen i kirkko
21.22	Anna Tepponen i kirkko
23.24	Anna Tepponen i kirkko
25.26	Anna Tepponen i kirkko
27.28	Anna Tepponen i kirkko
29.30	Anna Tepponen i kirkko
31.1	Anna Tepponen i kirkko

In Augusto.

31.2	Anna Tepponen i kirkko
3.3	Anna Tepponen i kirkko
5.5	Anna Tepponen i kirkko
7.7	Anna Tepponen i kirkko
9.9	Anna Tepponen i kirkko
11.11	Anna Tepponen i kirkko
13.13	Anna Tepponen i kirkko
15.15	Anna Tepponen i kirkko
17.17	Anna Tepponen i kirkko
19.19	Anna Tepponen i kirkko
21.21	Anna Tepponen i kirkko
23.23	Anna Tepponen i kirkko
25.25	Anna Tepponen i kirkko
27.27	Anna Tepponen i kirkko
29.29	Anna Tepponen i kirkko
31.31	Anna Tepponen i kirkko

Dennat A. 1748. September

1.1	Maria Tepponen
3.3	Maria Tepponen
5.5	Maria Tepponen
7.7	Maria Tepponen
9.9	Maria Tepponen
11.11	Maria Tepponen
13.13	Maria Tepponen
15.15	Maria Tepponen
17.17	Maria Tepponen
19.19	Maria Tepponen
21.21	Maria Tepponen
23.23	Maria Tepponen
25.25	Maria Tepponen
27.27	Maria Tepponen
29.29	Maria Tepponen
31.31	Maria Tepponen

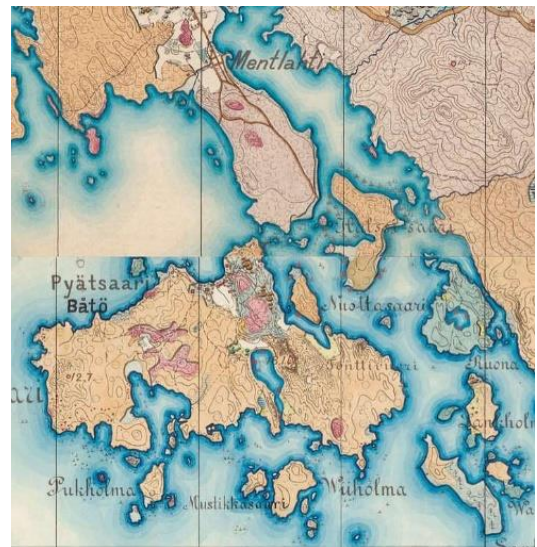
Kuvat 28 ja 29. Vehkalahti Husula: vasemmalla kuvassa isäntä Märten P. Tepponen (s.1709) 65v. menehtyi 1774 Husula Tepponen. Oikealla kuvassa wärdinna Maria Märtenstr menehtyi 1748 40v. (s.1708) (sydän) kohtaukseen/pistokseen Husula Peltola. Kuvakopio Vehkalahden srk digiarkisto.

RÄLSSIEMÄNNÄN MUISTIO 1751-1809

Husula-Pyötsaari

Wärdinna JOHANNA Huggut ja

Bonde MATTS Sigfridsson Pihlhjerta-Jaakkola

Kuva 30. Pyötsaari 1800.

Karttakuva Senate Atlas.

RÄLSSIEMÄNNÄN MUISTIO 1751-1809 Husula-Pyötsaari

SUKUPUU

Wärdinna JOHANNA Mattsdotter Pihlhjerta-JAAKKOLA (Huggut) T1752 (1732-1809) Pyötsaari Vehkalahti

Puoliso Wärd isäntä MATTS Sigfridsson Pihlhjerta-JAAKKOLA Husula T3668 (1726-1773)

Yhteiset lapset: Pyötsaaren tilan jatkaja/isäntä Mårten Mattsson T1753 (1751-1827) Husula-Pyötsaari, Erik (1754-54), Anna Katariina (1755—57), Anna Maria (1758-62), Henrik T2131 (1760-1811), Anna (1764-66), Maria Katarina T2257 (1767-1844) ja Erik T2258 (1771-1852). Lapset syntyneet Husula P-Jaakkola.

Matts Sigfridsson Pihlhjerta-Jaakkola & Wärdinna Johanna Mattsdr Huggut

Mårten	Erik	Anna K.	Anna M.	Henrik	Anna	Maria K.	Erik
1751-	1754/-54	1755-57	1758-62	1760-	1764-66	1767-	1771-

Johannan äiti Wärdinna Elisabet Mårtensdr P-TEPPONEN, HUGGUT T1751 (1708-75) Husula-Pyötsaari; isä Wärd Matts Jacobsson HUGGUT (n. 1682-1742) Pyötsaari. Heidän yhteiset lapset: Henrich 1728-42, Maria 1730-42, [**Johanna** 1732-1806], Anna 1736-42 ja Matthias 1738-42. Muut paitsi Lisa ja Johanna menehtyivät Hattujen sodan aikana 1742-43 Pyötsaareissa isänsä Matts Jacobsson Huggutin kanssa).

Matts Sigfridsson P-Jaakkolan isä, osatila 4 isäntä 1722-52 Sigfrid Mattsson P-Jaakkola Husula T3668 (?-1752), puoliso wärdinna/emäntä (Mattsin äiti) Judith Eriksdr Brandstaka-Stöder (1700-69) Husula. Yhteiset lapset Beata (1719-89), Sigfrid (1721-87), [**Matts** 1726-1773], Liisa (1728-57) ja Judit (1736-89).

ANNO DOMINI 1751 HUSULA

Elämässä on alkanut täysin uusi aikakausi: olen siirtynyt häiden jälkeen Matts Pihlhjerta-Jaakkolan emännäksi. Äitini, leski Elisabeth Huggut ja isoäitini Eva Tepponen ovat kiittäneet luoja, kun minulle löytyi Tepposen tilan läheisyydestä sopiva puoliso. Olen asunut 10 vuotta äitini kotitilalla, Mårten Pihlhjerta-Tepposen aitassa. Isäntä hoiti naimakaupat Sigfrid P-Jaakkolan kanssa suotuisasti. Myötäjäiset järjestyivät, vaikka meillä äidin kanssa ei ollut paljon annettavaa; pitivät Pyötsaaren rälssitilaa sopivana, jonne voimme tarvittaessa siirtyä. Olihan se minun ja äitini Huggutin kotitila.

Puoliso Matts on minun mieleeni, olemme jo vuosikausia tunteneet toisemme. Olin 9-vuotias, kun tulimme sotasuojaan Husulaan, Matts oli 15-vuotias. Kärmevuoren piilopirtissä ystävyystyimme ja jännitimme elämää Mattsin veli Sigfridin sekä heidän sisarten Beatan, Judit'in ja Lisan kanssa. He ovat minun ikäisiäni serkkuja, jotka loivat elämäni menetetyn perheen jälkeen turvallisen tunteen. Asuessamme Tepposen tilan aitassa äitini Lisan kanssa, vietimme paljon aikaa yhdessä, Tepposet, Jaakkolat ja Joffelit.

Puolisoni Mattsin isä Sigfrid ja äiti Judit ovat hienoa knaappisäätyä, hienompia kuin Pyötsaaren suku ja elämä, vaikka olimme rälssitilallisina myös säätyyn kuuluvia. Husulassa on vain niin erilaista kuin saaristoelämä. Täällä Haminassa ja Husulassa on kaupunki ja kirkko tapahtumiseen. Saaristossa tuulee aina kesät talvet ja merenkäynti vaikuttaa saarelaisten elämässä joka hetki.

Knaappi-isäntä Sigfrid on pitkä ja roteva, kun puoliso Judit on siro ja kaunis – hieno emäntä. Tyttäretkin ovat aina kauniisti pukeutuneita ja hiukset ovat laitettuja pitsimyssyineen. Saaristossa on kesälläkin kylmä, joten villaista ja lämmintä käytetään aina, hiuksetkin suojataan huiveilla. Elämäntyö on erilaista kaikessa. Äitini kanssa olen pohtinut näitä saariston ja maaseutu-kaupunkilaisen elämän erilaisuuksia, onhan hänellä molemmista kokemusta, sillä lapsuuden hän eli täällä Husulassa, minä Pyötsaassa.

Knaappitilat tuhoutuivat Husulassa sodan aikana, kuten Vehkalahden kylät ja kaupunki. Kuolleita oli hirveän paljon. Nyt Husulan tilat ja rakennukset ovat uudelleenrakennettuja Pihlhjerta-perheiden yhteistyöllä. Lapsia ja perillisiä syntyy tiuhaan - se on hyvä asia.

Meille puolison kanssa annettiin uudesta tilavasta päätalosta perheen oma tupa, missä asuvat nyt meidän lisäksi pääisäntä Sigfrid ja emäntä sekä tilan esikoispoika, Mattsin veli Sigfrid perheineen. Tulemme kyllä kaikki toimeen, sillä tunnemme kaikki hyvin toisemme tapoinemme.

Oma tupamme on uudehko ja valoisa. Äitini Lisakin totesi sen käydessään katsomassa esikoispoikaamme Mårtenia, joka syntyi ennen joulua 1751. Ihastelimme uutta elämää ja lasta. Äitini on nyt ensimmäisen kerran isoäidin roolissa knaappipojan syntymän johdosta. Tähän asti hän oli vain sivusta seurannut ja auttanut sisartensa lapsia.

Olen selvinnyt esikoisen syntymän jälkeisestä ajasta, poika Mårten on rauhallinen ja terve. Hän oli kookas syntyessään, tullut isänsä sukuun. Oma isäni Matts Huggut ja veljet Erich sekä Matthias olivat äidin toteamuksen mukaan hentoisempia ja pienempiä, terveitä kyllä, hän sanoi.

Vehkalahden uusi lukkari Anders Wikman kävi myös katsomassa miten täällä pojan kanssa voidaan. Tutustuimme samalla, olihan poisnukkunut lukkari Jöran ollut minulle läheinen ja hoitanut tehtävänsä koko elämäni ajan syntymästä pojan syntymään. Olin kyllä kuullut, ettei hän ollut niin pidetty, hieman liikaa juonut väkijuomia. Mutta onko ihme kaiken jälkeen ajateltuna. Niin muutkin miehet ovat tehneet kylillä poistaakseen sodan kauhut mielestä, edes hetkeksi.

Lukkari Wikmanilla oli minulle hyviä tuomisia, johon olen juuri tutustunut: Rälssiemännän muistio, jossa on Joffelin emännän ajoilta merkintöjä jopa 1685! Upeata. Luen muistiota Mårtenin nukkuessa uudessa kauniissa kehdoissaan, samalla saan kiikutettua kehtoa.

Omassa tuvassa on ihana rauha, toista kuin yhteisissä tiloissa. Tupaamme saa tulla sisälle vain koputtamalla – ja se on minulle uutta, sillä olen itse joutunut siten toimimaan mennessäni toisten tupiin. Oma tupa, oma lupa, sanovat.

On hienoa saada lukea muistiota ja jatkaa perinteitä. Mitä luenkaan syntymämerkistä, taitaa olla vain uskomus? Mutta: Mårtenilla todettiin knaappien syntymämerkki, jota varmaan pidetään edellytyksenä tämän muistion saamiselle.

1685 Emäntä Joffel – 1710 wärdinna Eva Joffel/Tepponen – 1728 äitini wärdinna Lisa Tepponen/Huggut - ja nyt minä 1751, Johanna Huggut/Jaakkola. Onneksi olen saanut äidiltäni ja lukkari Jöranilta luku- ja kirjoitusoppia, jotta osaan kirjoittaa. Sehän ei ole vaatimus ripillepääsystä, lukutaito kuuluu Huoneentaulun lisäksi.

Lukiessani toivon, että olisin nähnyt esiäiti Joffelin, hän on niin selkeäsanainen. Isoäiti Eva elää yhä, hän asuu Tepposen päätuvassa, ikäihminen mutta hyväkuntoinen, noin 70v. Katsonpa isoäitiä eri silmin kuin ennen luettuani hänen ajatuksiaan muistion kirjoittajana. Jännittävää.

Äitini Lisan muistiinpanoja en kehtaa heti lukea, kirjoitan ensin omat muistiinpanoni ja sukupuun alkusivuille, jota voi täydentää ajan myötä. Sitten luen äitini muistiinpanot, onkohan ne sellaisia kuin olen ajatellut? Vahva mutta herkkä, kovia kokenut äitini! Nuoruuden sai - tai joutui viettämään Maria-kirkon suojuissa, puolisonsa ja perheensä menettäneenä (paitsi minut) ja nyt asuu leskenä oman veljensä aitassa. Onneksi laki vaatii isännäksi siirtyneen pojan huolehtimaan leskiäidistään.

Äitini asuu lähellä, taidankin lukea ehkä iltaisella.

Puolisoni Matts Sigfridsson on Jaakkolan tilan kolmas lapsi, pojista nuorempi, joten pääperillinen on esikoispoika Sigfrid, joka on jo siirtynyt isännäksi. Asiasta keskustellaan tuvassa tämän tästä, sillä vanhin pääisäntä Sigfrid on huonossa kunnossa, oletetaan ettei elä kauaa. Puoliso Judithin kanssa heillä on viisi lasta: taksi poikaa: Matts ja Sigfrid sekä tyttäret Beata, Liisa ja Judit. Beata on naitu Tammioon ja Liisa Vehkjärvelle emännäksi, nuorimmaiselle tyttäreille Juditille on katsottu Pukkilasta puolisoa.

Sodan jälkeen tilan toiminta on laajentunut sotilaiden majoituksen lisäksi. Tila on nyt tuottava ja kehittyvä. Hoidamme knaappikylässä nykyisin myös satunnaisten ohikulkijoiden majoitukset sekä kyyditykset postikuljetusten lisäksi. Meidän täytyy olla uudistuneita ja palveluhalukkaita, jotta saamme uudesta toiminnasta myös tuloja.

Suru aika tiedossa, mutta minä iloitsen nyt pojastani.

1752 surun vuosi

Suku on kokoontunut Jaakkolan tilalle viettämään hautajaisia. Knaappi-isäntä on haudattu viimeisenä Maria-kirkon lattian alla olevaan sukuhautaan, sen jälkeen suvun haudat sijaitsevat kirkkotilan ulkopuolella. Vainaja on ollut merkittävä knaappi Husulassa, joten hautajaisissa oli kirkon täysi väkeä. Suurin osa heistä kutsuttiin kirkon jälkeen Husulan tupaan suremaan kahvin äärellä. Itkuvirsiä lauloivat, ne ovat mielestäni kauneinta suruaikana kirkkomusiikin lisäksi.

Emäntäleski Judit on surrut jo päiviä ennen hautajaisia, mutta hänestäkin pidetään hyvä huoli kuten tapana on. Äitini Lisa lohduttaa Juditia, sillä he ovat olleet ystäviä lapsuudesta asti - kohtalon emäntiä molemmat, sanovat. Elämä jatkuu, olemme lähellä ja tukena.

1753 Keväällä

Esikoispoika on kasvanut hyvin, isäntä Matts on tyytyväinen elämäänsä, surukin jo laantunut työtä tehdessä. Matts ja Sigfrid ovat suunnitelleet kevään ja kesän työt, ja nyt on työn aika. Tilalla riittää työtä niin perheelle kuin rengeille ja piioille. Päivät ja illat ovat jo pitkiä, syksyllä on aikaa sitten perheen parissa.

Olen saanut luvan tilan töiden sijaan hoitaa esikoispoikaa tuvan töiden lisäksi, siitä olen mielissäni. Luenkin nyt äitini Lisan muistiinpanoja, niin saan käsityksen knaappikylän menneistä. Aika hirveätä on hänen nuoruutensa ollut ennen Pyötsaareen siirtymistä. Nyt ymmärrän äitiäni ja sukua hieman paremmin.

Knaappiemäntien ohjeisiin tutustuin myös, ne ovat yhä ajankohtaisia, ei vielä entisaikaa, jotkin ehkä. Pidän kultaisista ohjeista ja koetan noudattaa niitä soveltaen minun elämääni ja aikaani, olenhan äitini kasvattama, siis minua ja perhettä on ohjeiden mukaan kasvatettu. Kiitän kuulumisesta sukuun. Säilytän muistion hyvässä tallessa.

1753 Syksyllä

Äitini kävi luonamme ja kertoi saaneensa Pyötsaaresta viestin, että piika Kirstin Eliasson oli menehtynyt johonkin tautiin 53 v. Hänet haudataan Kuorsalon kotisaareen. Minun ei tarvinnut lähteä mukaan, vaan äiti toivoi, että hoidan

Mårtenin ja alkaneen odotusaikani rauhassa kotona, hän lupasi viedä suruvalittelut puolestani. Kirstin oli lapsuuteni hyvä ihminen, vain hyviä ajatuksia hänestä.

1754 Kevät ja kesä

Pappi ja lukkari ovat tiuhaan käyneet luonamme. Huhtikuussa syntyi poikamme ERIK Mattsson. Odotusaika ja syntymä sujui normaalisti, mutta muutaman kuukauden jälkeen lapsi sai sellaisia vatsakipuja, joita pappi ei rohdoilla kyennyt lieventämään. Kuumetta ja kipuja on kestänyt koko kevään ja kesän. Kulkutauteja punatauteineen ja kuolemia on ollut liiaksi kylällä ja Vehkalahdella. Elokuussa Erik sitten menehtyi - voi maailman surullisinta aikaa. Pappi kävi Husulassa siunaamassa pojan, emme pystyneet auttamaan. Puoliso Matts oli allapäin, tuvan pienessä avoimessa kirstussa nukkui oma ”knaappi”poika. Eikä siitä ole kauan, kun hänen oma isänsä saatettiin hautaan. Miehet ovat yleensä niin viileänjärkeviä, ettemme havaitse heidän surua ulospäin. Toista on meidän naisten, emme kykene tunteitamme suruissa tai iloissa peittelemään.

Kutsuin tutun itkuvirsilaulajan tupaan siunauksen ajaksi. Lohduttavaa kuunneltavaa. En usko selviäväni, mutta esikoispoika Mårten on oppivainen ja kasvaa hyvin, joten hänen kanssaan aika etenee puuhatessa ja tummat ajatukset kaikkoavat. Äitini Lisa ja isoäiti Eva muistuttivat meitä, että Mårten on terve ja pitää olla kiitollinen hänen elämästään, lapsia ehtii vielä siunaantua.

Lukkarin tiedon mukaan lapsia syntyy tiuhaan Husulassa ja lähistöllä, varsinkin maaseudulla – mutta samalla lapsikuolleisuus on korkealla. Lehmänmaito on aiheuttanut monille alle vuoden ikäisille suolistotauteja, ja selittää pojan kuoleman. Lehmän maitoa suosittivat meilläkin annettavan ja joitakin kertoja kokeilin. Kunpa olisimme tienneet! Ilo ja pelko samanaikaisesti läsnä elämässä.

1755 Syksy

Erik-pojan hautajaisten jälkeen aloin odottaa lasta, tytärtä, joka syntyi marraskuussa ensipakkasten aikaan. Olin kovin huonovointinen koko syksyn, ja luulin sen johtuvan surusta. Uudesta ihmeestä se johtuikin: ANNA Katariina Matintytär Jaakkola – ”knaappi” syntyi, totesi äiti Lisa ja lukkari tyttären

ensiparkaisun jälkeen saunatuvassa. Kuten pitikin. Isännän olotilakin hieman näyttää helpottuvan, hieman iloa, sanoi iltaisella nukahtaessaan. Luojan kiitos.

Anna Katariina on kaunis, vaalea ja tyytyväinen lapsi. Olemme sydän sykyrällään, miten hän selviää koettelemusten aikana!

Muistiossani on ollut vuosien tauko, on liian paljon surua ja tapahtumia omassa ja puolison lähimmäisten perheissä, jotka vaativat osallistumista ja toipumista elämässä. Kukaan ei tunnu selviävän, ellei keskitä voimiaan auttamiseen. Miehet tekevät työnsä tilalla, jotta meillä leipä ja ruoka riittäisi piiat ja rengit apuna. Me emännät hoidamme tuvan ja ompelukset sekä lapset, heidän kasvatuksen ja kotiopetuksen lukkarin ohjeiden mukaan. Mikäli aikaa jää, niin hoidamme puutarhaa. Rukoilemme kaikki yhdessä lastemme puolesta.

1757-1769 Kirjaan tähän kohtalokkaiden vuosien tapahtumia

1757 Anna Katharina menehtyi marraskuussa 2-vuotiaana sisarensa tapaan kylällä velloneeseen kulkutautiin. Se ei ollut maidosta johtuvaa, sillä en antanut lehmän maitoa hänelle, oletamme että vedestä johtuvaa punatautia, jota on paljon ollut paikkakunnalla. Lukkari oli etukäteen varoittanut meitä kulkutaudista ja pyysi pitämään hyvää huolta. Mutta Anna alkoi yskiä yötä myöten kuumeisena, pitkään ennen menehtymistä. Tuvassa itkettiin ja siunattiin Anna kauniissa avoimessa arkussa.

Itkijänainen on jo tuttu tuvassamme. Itki jo varmaan kotiin mennessään kovaa kohtaloamme.

1758 toukokuussa syntyi tytär ANNA Maria Mattsdotter Jaakkola perheeseemme, mutta hän menehtyi nelivuotiaana 1762 Husulassa velloneeseen kulkutautiin, joka kaatoi nuoria ja vanhoja.

1760 Tammikuussa menehtyi keuhkotautiin isoäiti, Tepposen tilan vanha leskiemäntä EVA Tepponen/Joffel 75-vuotiaana. Hän on ollut vahva ja kestävä, mutta menehtyessään iäkäs. Katsoi meitä kaikkia läheisimpiä lempeästi ja sanoi, ettei mitään hätää. Teillä on hyvä elämä edessä, pitäkää huolta toisistanne. Järjestimme hänelle kauniit hautajaiset Maria-kirkossa, johon hänelle oli varattu hautapaikka knaappipuolison, isäntä Märten Tepposen haudassa. Totesin

hautajaisissa, että isoäitini oli todellakin merkittävä knaappiemäntä – kirkko oli täynnä sukua ja surevia.

1760 Joulukuussa perheeseemme syntyi ”knaappi” HENRIK Mattsson Jaakkola. Tummahiuksinen potra poika, hänelle luvattiin pitkää ikää ristiäisissä. Rukoilen, että enne on tosi.

1761 Esikoispoika MÅRTEN Mattsson täytti 10 vuotta, ja pidimme hänelle syntymäpäivät, sillä iloa täytyy olla tuvassa lapsille ja aikuisille. Lahjana kymmenen tinasotilasta. Hienoja. Isäntä on onnellinen, Mårten ja Erik- ovat elossa, ja heille on luvattu pitkää ikää.

1764 kesäkuussa perheeseen syntyi tytär ANNA Maija, mutta hän menehtyi kesällä 1766 kulkutautiin. Tyttäret ovat olleet heikompia ensivuosina, minun täytyy pohtia mistä se voisi johtua - en mitenkään tiedä.

1769 syyskuussa Jaakkolan tilan isännän puoliso Judith menehtyi 69-v. Suru oli mitä suurin, sillä pojan perheen lapsista Eva, Sigfrid, Samuel ja Sigfrid S. olivat menehtyneet pian syntymän jälkeen (1762-66). Järkyttävää, kun 1760-luvun alkuvuosina on niin moni pieni lapsi ja vanhemmatkin menehtyneet korvikemaidon bakteereihin ja kulkutauteihin!

Lasten ja ikääntyneiden hautajaisia on pidetty tiuhaan, ettei vuosia ja ajankulua enää kukaan tiedä!

1769 Vehkalahden uusi lukkari Samuel Wikman tuli Maria-kirkon palvelukseen pitkäaikaisen sukua olevan lukkari Anders Wikmanin tilalle. Lukkari rukoili kanssamme meille surujen loppumista ja onnea sisältävän aikakauden alkamista. Voisiko sitä uskaltaa edes toivoa?

Isäntä Matts kertoi tuvassa, että Pyötsaari oli myynnissä. Hän oli kuullut Haminan torilla asian, mihin saaren myyjän edustaja oli tuonut lihaa myyntii torille.

1770 Husula P-Jaakkolan tila

Kymmenen vuotta on kulunut kovan kohtalon kouliessa sukua ja perhettämme täällä Husulan Jaakkolan tilalla. Illan hämärtyessä ja tuvan hiljetessä käyn pöydän ääreen ja katsastan elämän kulkua. Meitä on täällä Jaakkolan pienemmässä tuvassa lisäksi puolisoni Matts Sigfridsson 44v. ja kolme tervettä lasta; knaapit Märten 19v ja Henrik 10v. sekä neljästä tyttärestä ainoa eloonjäänyt Maria Catharina 3v. Tilan pääisännän toisena poikana on harmillista syntyä, sillä perillinen on esikoispoika – joten olemme aina "bondebroor"-perhe tilalla.

Jaakkolan talon toisessa päädyssä asuivat puoliso Mattsin isovelji Sigfrid perheineen, ja tilan isännäksi siirtyisi esikoispoika Karl Erik (s.1747) Karin puolison kanssa. Heidän jälkeen tilan perillinen siirtyisi Karlin pojalle. Tilan isännys siis kaikkooa Matts-puolisoni elämässä veljensä poikalasten syntymän myötä.

Meidän Märten-pojan tulevaisuutta puolisoni Matts on pohtinut viime aikoina, sillä hän on naimaikäinen, emmekä täysin tiedä miten pääisäntä on ajatellut meidän tulevaisuudesta Jaakkolan tilalla. Töitä riittää, mutta kuinka pitkään, pohtii puolisoni. Keskustelimme myös mahdollista Pyötsaaren ostamista ja siirtymistä rälssitilalle, siellä tarvittaisiin uutta isäntää ja työväkeä nykyisten ikääntyneiden ja poismenneiden tilalle. Aika olisi otollinen uuteen elämänvaiheeseen.

[Johannan] Tuttujen enteiden perusteella perhe tulee vielä lisääntymään vuoden vaihteen jälkeen, mikäli odotusaika sujuu normaalisti. Kehoni vielä kestää kahdeksannen lapsen odotuksen, toivon siten. Yhdeksättä kehoni ei enää jaksaa. Perheen pojat ovat olleet vahvoja, työt eivät ole olleet. Mistä johtunee?

1771 Uuden ajan kevät

Puolisoni Matts Pihlhjerta-Jaakkola oli yhteydessä Pyötsaaren omistajaan kaupantekoa varten. Hänelle tuli pian vastausviesti, että myyvät meille Huggutin rälssitilan, kun kauppahinnasta sovitaan. Puolisoni keskusteli Pyötsaaren rälssitilan ostamisesta ja sinne siirtymisestä isäntäveli Sigfrid Jaakkolan kanssa. Ajatus tuntui meistä kaikista sopivalta elämäntilanteeseemme, joten päätimme

ostaa Pyötsaaren ja siirtyä sinne: Matts, minä Johanna ja lapset Märten, Henrik, Maria ja huhtikuussa syntyvä ”knaappi”poika ERIK.

Aika oli mitä sopivin ja aloimme valmistautua muuttoon. Ostimme Pyötsaaren rälssitilan 1771 omistajana Matts Sigfridsson Pihlhjerta-Jaakkola.

Keskustelimme leskiäitini Elisabet Huggut/Tepposen kanssa Pyötsaareen muutosta. Hän on ikääntynyt ja asuu yhä Märten Tepposen tilan aitassa. Äitini onnitteli meitä ja ilmaisi mieltymyksensä muuttaa meidän mukana. Ikääntyneenä hän näki siinä valoa elämänsä viimeisille vuosille, perheelle hänestä olisi lasten kasvatusapua tuvassa.

***Mutta** Husulan knaappikylässä oltiin samaan aikaan kuulolla: Kustaa Vaasa III oli siirtynyt 1771 uudeksi hallitsijaksi edeltäjänsä yllättävän kuoleman jälkeen. Kuningas oli nuori ja vallanhaluinen, jonka johdosta oli huhuja säätyjen aseman vallankaappauksesta, siitä ei knaappisääty pitänyt. Knaappien piti valmistautua ja toimia yhdessä säilyttääkseen etuoikeutensa – jopa kapinamielessä.*

Kesällä 1772 säädyt valmistautuivat kapinaan, mutta Kustaa III ehti toteuttaa vallankaappauksen elokuussa 1772, ja sen johdosta säätyjen valta romahti. Kustaa saneli uuden hallitusmuodon kaapaton vallan säädyltä heidän menettäessä valta-asemansa. Tämä vaikutti lopullisesti Husulan knaappien asemaan, he menettivät rälssitilojen verovapauden ja muuttuivat veroja maksavaksi (talonpoikais)säädyksi. Päätöstä kapinoitiin kylällä, knaappien perheissä ja tuvassa kovaäänisesti. Turhaan.

Muutto Pyötsaareen siirtyi, kunnes asia selviäisi ja tilanne rauhoittuisi.

1774 Syksyllä

Muuttomme Pyötsaareen siirtyi säätyasioiden vuoksi syksyyn 1774. Puolisoni knaappi Matts Sigfridsson otti asian niin vakavasti, että hän menehtyi yllättäen helmikuussa 1773, elämän koettelemukset olivat verottaneet hänen terveyttään vakavasti. Puolisoni ja lasteni isä ei ehtinyt muuttaa mukana uuteen elämään. Jälleen meillä oli suruaika tuvassa ja hautajaiset. Puolisoni tiesi, että elämä ja suku jatkuu, ”pidä itsestäsi ja lapsista hyvää huolta”, sanoi minulle viimeisenä hetkenään. Nyökkäsin hänelle ja pidin tiukasti kiinni hänen kädestään, saamatta

enää sanaakaan sanotuksi. Kuopuspoika Erik täytti 2-vuotta, hän on onneksi terve ja elossa.

Mikä suru ja kohtalo!

Kaikki muuttoon liittyvät asiat oli selvitetty, valmisteltu ja järjestetty kaupanteon jälkeen. Olimme yhdessä ikääntyneet ja kokeneet elämässä kovia ja nyt toiveikkaina siirtymässä uuteen elämään. Siihen ei uusia kolhuja tarvittu, jotta terveys pettäisi, sen tiesimme sanomattakin.

Puolisoni jälkeen äitini veli, Husulan knaappitilan isäntä Märten Tepponen 66v. menehtyi myös äkilliseen keuhkotautiin elokuussa 1774. Muuttomme siirtyi jälleen tuonemmaksi. Järjestimme hautajaiset sekä puolisololleni että äidin veljelle ennen Pyötsaareen siirtymistä syksyllä 1774.

1774 Paluu Pyötsaareen

Loppuvuodesta 1774 matkasimme talvisena pakkaspäivänä uuteen elämänvaiheeseen, tärkein maallinen omaisuutemme pakattuna hevosrekeen – perheen lisäksi. Olimme hyvästelleet lähimmäiset Jaakkolassa ja Tepposilla, tiesimme että ratkaisu oli oikea, tapaisimme kyllä kirkkosunnuntaisin.

Olin asunut Husulassa yli 30 vuotta Pyötsaaresta lähdettyämme sotaa suojaan. Silloin jätimme kodin ja perheen taaksemme tietämättä, miten meille tai heille käy – pelastumalla äitini kanssa. Nyt palaisin takaisin saarelle leskenä ja rälssitilan omistajana lasten kanssa kaikkien koettelemusten jälkeen. Raikkaissa merituulissa ja lumimyräköissä aloittaisimme saaristolaiselämämme. Puolisoni tuki viimeiseen hetkeen päätöstä, Märten pojasta tulisi hyvä isäntä, sanoi minulle ja pojalleen. Mielessäni oli koko matkan ajan hänen sanansa.

Saapuessamme perille, tutulla paikalla etelärantatontilla odotti meitä lämmitetty tupa ja kalakeitto tuoksuineen. Saaren asukkaat olivat valmistelleet tuvan meille, uudelle saaren omistajalle, kuullessaan koko perheen saapuvan: leskiäitini Lisa, minä leskenä, pojat Märten 24v, Henrik 15v., Erik 3v. sekä tytär Maria Katarina 7v. Isoäidille oli oma pieni huone laitettuna, pojille isompi huone, tyttärelle ja minulle oma lämmin tupa. Keskellä oli päätupa ja lämmin uuni sekä ruoka pöydällä odottamassa. Viluisina saavuimme kodikkaaseen lämpöön. Söimme ja kävimme yöpuulle, uutta aamua aloittamaan.

Äitini Lisa Huggut oli tehnyt hyvän päätöksen muuttaa mukanamme, sillä hänellä ei olisi ollut enää turvattua paikkaa menehtyneen veljensä lesken taloudessa – ja minun perheessäni äitini apua tarvittiin suuresti puolisoni menehdyttyä.

Esikoispoika Mårten on täysi-ikäinen ja hänellä on valmius siirtyä rälssitilan isännäksi. Hänen isänsä oli jo neuvotellut naimakauppoja Kuorsalon Korjuksen tyttärestä, mutta sopineet palaavansa asiaan, hoidettuamme ensin muutot ja uuden elämän asiat. Järjestyiväthän ne – mutta ilman isäntä Matts Pihlhjerta-Jaakkolaa.

Perheen muuttopuuhissa menetyksen surut siirtyivät tuonemmaksi, sillä hautajaisten jälkeen muutossa oli paljon puuhaa, jotka oli hoidettava pikaisesti ennen joulua ja lumen tuloa. Ehdimme kotiin Pyötsaareen juuri jouluksi 1774, lähimmäiset olivat valmistaneet meille jouluruuat mukaan valmiiksi.

Mårten valmistautui isännän tehtäviin tilan asukkaiden opastuksella. Isä Matts oli antanut Husulassa ohjeet hänelle uuteen tehtävään todeten, että hänelle pitää katsoa puoliso. Veli Henrik oli mukana suunnittelemassa Pyötsaaren tilan hoitamisessa, ja valmistautui veljensä avuksi tilalla.

Maria Katariinalle isäntäveli Mårten saisi katsoa ja neuvotella naimakauppoja, mutta siihen olisi vielä aikaa. Maria sai auttaa tilan navetat ja tallit eläimineen talven yli, sillä Johanna ja isoäiti Elisabet hoitaisivat kuopus Erikin sekä taloustyöt tuvassa. Siten kevät oli suunniteltu Pyötsaarella, sitten paikan päällä ajalla katsottaisiin miten edetä.

Isoäiti Lisa Huggut oli onnellinen päästyään menetetyn kotipihan piiriin sitten 1728-41. Hänen voimansa olivat kuitenkin ehtyneet Husulassa viimeisten menetysten jälkeen, ja matkalla Pyötsaareen vilustuttuaan hän sai jälkitautina vatsataudin, joka vei lopulta hänen kaikki voimat. Lisa Huggut menehtyi keväisenä toukokuun päivänä 67-vuotiaana Pyötsaaren kotitilalla. Tautiin lukkari ei löytänyt rohtoja, juomavesi olisi aina pitänyt keittää – kuten Maria-kirkon holvissa Ison Vihan vuosina muistettiin tehdä. Miten se nyt unohtuikaan, totesi Lisa ennen poisnukkumistaan. Mutta jatkoi, ettei missään olisi voinut onnellisemmin elämänsä lopun hetkiä viettää kuin Pyötsaarella.

Suru oli jälleen löytänyt tiensä leskitytär Johanna Huggutin elämässä. Koettelemuksen hän päätti kestää, tilasi papin, lukkarin sekä Husulan itkuvirsilaulajan siunaamaan elämänsä tärkeimpiin kuuluvan ihmisen, oman äitinsä. Hienon ja arvokkaan knaappi Elisabet Mårtensdotter Huggut-Pihlhjerta-Tepposen.

1780 Elämä jatkuu Pyötsaareessa

Olemme sopeutuneet Pyötsaareen lasten kanssa, kaikille on löytynyt paikkansa ja pojalle sopiva puoliso: isäntä Mårten vihittiin maaliskuussa 1776 Kuorsalon Maria Matintr Korjuksen kanssa, jonka sukua on asunut ja toiminut Pyötsaarella. Perheeseen syntyi loppuvuonna 1776 esikoistytär ELISABET, mutta pienokainen ei ehtinyt nukkua perintökehdoissa menehtyen päivän ikäisenä lapsivuoteeseen. Knaappipoika MÅRTEN Mattsson syntyi surun jälkeen huhtikuussa 1779, poika ilahduttaa perheessä jokelteleamalla tuttuun knaappityyliin. Se lohduttaa meitä kaikkia.

Naimakauppoja on alettu neuvotella Henrikille ja valmistella Marialle. Isäntä Mårten on katsellut ja kuulostellut sopivia puolisoita, muttei ole vielä kiirettä. Sana kyllä kiirii ja sopivat puoliset löytyvät molemmille.

Pyötsaareessa on hyvä elää, totean tässä iltaisella kynttilän valossa. Otan nyt muistion esille ja pohdin elämäni Rälssiemännän ohjeistuksen mukaan. Muistion olen pitänyt hyvässä tallessa niin Husulassa kuin täällä Pyötsaareessa. Välillä unohdan sen kokonaan, sillä aika vain ei ole riittänyt edes päivän tehtäviin.

Mitä elämässäni on vielä edessä, kun menneet ovat takanapäin?

Olen esiäitini, isoäitini ja äitini jatkumo knaappi- ja aatelissuvussa. Juureni ovat säätyläiset, ei korkeat eikä huonot – mutta välillä emme aina tiedä mihin kuulumme. Knaappeihin Husulassa ja täällä Pyötsaareessa talonpoikaisrälssitulallisiin. Joudumme useinkin luotaamaan säätytietoisuutemme monissakin asioissa: mutta muut ihmiset ovat osoittaneet meidän kuuluvan ylempään talonpoikaisaatelissäätyyn. Meille annetaan tilaa ja kuunnellaan asioissa sekä miehet ovat vastuullisessa asemassa yhteiskunnassa ja

kirkon piirissä tehtävineen. Miehillä on omat puumerkit ja he vaikuttavat asioihin Vehkalahdella – yhdessä.

Naiset ovat arvostettuja lähiympäristössä niin Husulassa kuin täällä Pyötsaassa. Olemme jatkumo 1685 vuoden esiäidin kirjoittamalla tavalla, joten hänen ohjeistusta on hyvä noudattaa, ylläpitää perinteitä. Husulassa se oli helpompaa, sillä siellä asuvat ja vaikuttavat knaapit, täällä saaristossa ohjeistusta täytyy soveltaa joustavasti, muutoin ne tuntuvat epätodellisilta.

Edesmennyttä (1726-1773) puolisoani Matts Sigfridsson P-Jaakkolaa olen kohdellut asiallisesti ja kunnioittaen niin isänä, puolisona kuin työssään. Hän oli hyvä puoliso ja isä, hoiti tehtävänsä luotettavasti. Kohtalo oli hänellekin kova, hän ei kestänyt menetyksiä Husulan tilalla; omassa perheessä ja isäntäveljen perheessä menehtyi liian moni pieni lapsi ja aikuinen. Menetykset ovat vieneet meiltä voimia kerta kerran jälkeen.

Elossa olevat ja perhe antavat elämässä valoa, siten olemme jotenkin selvinneet. Lähimmäiset ja perhe ovat voimavaramme. Olemme knaappeina parempiosaisia, sillä meillä on ollut tilat, talot ja eläimet sekä suku, joka on tukenut kaikissa tilanteissa. Kirkkokin on ollut meidän tukena monissa asioissa, lasten kasvatuksessa ja koulutuksessa. Knaapit ovat aina tukeneet kirkkoa menetyksissä, tuhoissa ja hankinnoissa sekä viran täytössä.

Kirjoittaminen on ollut kausittaista, rauhallisimpina aikoina muistioon on ollut helppo kirjoittaa. Surukausien aikana kirjoittaminen ei luonnistu. Silloin surraan yhdessä, ei yksin kirjoittaessa. Yhteisöllisyys on voima.

Olen pohtinut elämääni monelta kantilta, nyt olen 48-vuotias, läheisiäni menettäneenä – lapset onneksi jatkavat sukua. Olen pitänyt itsestäni jotakuinkin huolta, muutoin en olisi jaksanut: saunonut ja uinut, kävellyt saaren rantaa ja istunut kalliolla, ommellut tuvassa kauniita vaatekankaita lasten leikkiessä ja nukkunut kun on ollut mahdollisuus. Tehtävässäni leskiäitini Lisa on ollut tukena, hänellä oli sekä Husulan Pihlhjerta-knaappien sekä Pyötsaaren Hugguttien elämän ja tapojen tieto ja taito: olemalla hieno ja hyvä rälssiemäntä.

Siirrän Rälssiemännän muistion esikoispoikani, Pyötsaaren rälssi-isännän puoliso Maria Mattsdotter Korjukselle Kuorsalosta. Hän on synnyttänyt kaksi perillistä, menettäen esikoistyttärensä heti synnytyksessä Maria toipui ja synnytti 1779 perillisen ”knaappi”pojan Matts Mårtensson Pihlhjerta-Jaakkolan. Uudelle emännälle kuuluu kunnia jatkaa Rälssiemännän muistiinpanoja. Olen havainnut, että [eri sukuun] kuuluvan emännän luonne ja käytös sopivat suvun knaappitietoisuuden jatkajaksi. Maria tulee ymmärtämään ja kunnioittamaan sukuamme.

Pyötsaaren rälssitilalla lokakuussa 1780

Leskiemäntä Johanna Mattsdotter Huggut, Pihlhjerta-Jaakkola

Pyötsaaren rälssitilan omistajan, knaappi Matts Sigfridsson Pihlhjerta-Jaakkolan puumerkki [1771].

Pyötsaaren isäntä Matts Jacobsson Huggutin tytär, leskiemäntä Johanna Mattsdotter Huggut [Pihlherta-Jaakkola] eli 74-vuotiaaksi menehtyen äkillisesti 1806 koettuaan vielä Kustaa III sodan, jonka aikana suku säilyi elossa.

Esikoispoika Mårten Mattsson siirtyi 1774 rälssitilan isännäksi Matts Sigfridsson Pihlherta-Jaakkolan menehdyttyä 1773. Mårten Mattsson siirtyi Pyötsaaren tilan omistajaksi 1792, jonka jälkeen se on pysynyt Pihlhjerta-suvun omistuksessa.

Pyötsaaren Pihlhjertat olivat Husulan knaappiaatelisukua 1540-1787. Knaappeja oli 1782 Vehkalahden Husulassa ja Pyötsaassa noin 150. Virallisissa asiakirjoissa 1812 knaappeja ei enää mainittu. Säätö oli siirtynyt veroja maksavaan talonpoikaissäätöyn Suomen Suurruhtinaskunnan aikana.

Wärdirna JOHANNA Matssdr HUGGUT JA B MATTS Sigfridsson P-JAAKKOLA

In Junio			
10.	4. Toon. Kull. Kull. Kull. Swan	uus-afkathang	Gidula; Kull.
11.	4. Kull. Johan. Kull. Swan	uus-afkathang	Paranna; Mäenala
12.	4. Kull. Kull. Kull. Swan	uus-afkathang	Paranna; Mäenala
13.	81. Johan. Johan. Kull. Swan	uus-afkathang	Paranna; Mäenala
14.	26. Matt. Kull. Kull. Swan	uus-afkathang	Paranna; Mäenala
15.	89. Kull. Kull. Kull. Swan	uus-afkathang	Paranna; Mäenala

Kuva 31. Matts Sigfridsson Pihlhjerta-Jaakkola ja Johanna Matssdr Huggut vihittiin kesäkuussa 1750 Husulassa. Kuva Vehkalahden srk digiarkisto.

In Marten			
15.	Mårten. Matt. Kull. Kull. Swan	uus-afkathang	Paranna; Mäenala
17.	15.77. Elisabet. Kull. Kull. Kull. Swan	uus-afkathang	Paranna; Mäenala

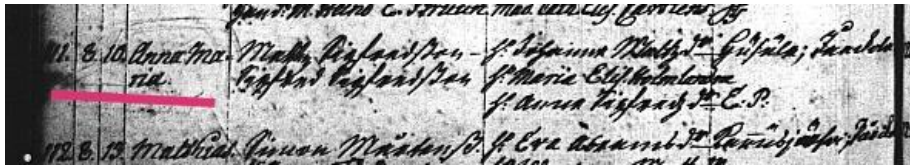
Kuva 32. MÅRTEN Mattsson syntyi 1751 Husulassa. Vehkalahden srk digiarkisto.

In Aprill			
30.	Eric Johan. Matt. Kull. Kull. Swan	uus-afkathang	Paranna; Mäenala
In Majo			
1.	Maria. Johan. Kull. Kull. Swan	uus-afkathang	Paranna; Mäenala

Kuva 33. ERIC Johan Mattsson syntyi huhtikuussa 1754 Husulassa. Vehkalahden srk digiarkisto

In Majo			
19.21.	Anna Catharina. Matt. Kull. Kull. Swan	uus-afkathang	Paranna; Mäenala
19.21.	Catharina. Johan. Kull. Kull. Swan	uus-afkathang	Paranna; Mäenala

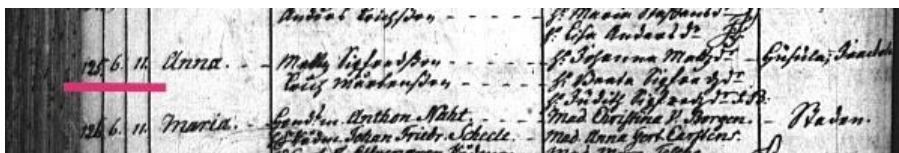
Kuva 34. ANNA Catharina Matssdr syntyi 1755 Husulassa. Vehkalahden srk digiarkisto.

Kuva 35. ANNA Maria Mattsdr syntyi 1758 Husulassa. Vehkalahten srk digiarkisto.

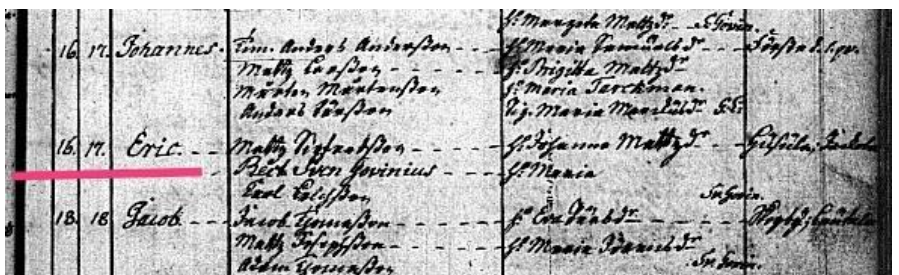
Kuva 36. HENRIC Mattsson syntyi 1760 Husulassa. Vehkalahten srk digiarkisto.

Kuva 37. ANNA Mattsdr syntyi 1764 Husulassa. Vehkalahten srk digiarkisto.

Kuva 38. MARIA Catharina Mattsdr syntyi 1767 Husulassa. Vehkalahten srk digiarkisto

Kuva 39. ERIC Mattsson syntyi 1771 Husulassa. Vehkalahten srk digiarkisto.

Husula
Jaackola Pihlhierta

	1764	1765	1766	1767	1768	1769	1770
Pihlhierta	1	1	1	1	1	1	1
Jaackola	2	2	2	2	2	2	2
Junnila	3	3	3	3	3	3	3

Kuva 42. Husulan Pääkirja 1764-70 Pihlhierta-Jaakkola: isäntä Sigfrid Sigfridsson perheineen ja lähimmäisineen. Vehkalahden srk digiarkisto.

Husula PK

	1771	1772	1773	1774	1775	1776	Accid	Abit
Tepponen	1	1	1	1	1	1		
Jaakkola	2	2	2	2	2	2		
Junnila	3	3	3	3	3	3		

Kuva 43. Husulan PK 1771-76. Yllä isäntä Märten Märtensson* Tepponen perheineen. Alla Jaakkolan isäntä Sigfrid Sigfridsson perheineen. Vehkalahden srk digiarkisto.

*Leski Johanna Jaakkola (Huggut) muutti Pyötsaareen 1774 lasten ja leskiäiti Elisabet Märtensdotter (Huggut) kanssa, sillä Lisan poika, isäntä Märten Märtensson menehtyi 1773.

Kuva 52. Husula Bondeson/bror Matts Sigfridsson P-Jaakkola (s. 1726) menetyi 1773 helmikuussa 45-vuotiaana (likig feb.). Kuva Vehkalahden srk digiarkisto.

Senat & Synodi År 1806.

År 1806		Senat & Synodi	
64	9	Maria Mattsdotter Pihl. 76. år	Huggut
65	12	Maria Mattsdotter Pihl. 51. år	Huggut
66	18	Maria Mattsdotter Pihl. 67. år	Huggut
67	18	Maria Mattsdotter Pihl. 76. år	Huggut
68	17	Maria Mattsdotter Pihl. 76. år	Huggut
69	15	Maria Mattsdotter Pihl. 76. år	Huggut
70	17	Maria Mattsdotter Pihl. 76. år	Huggut
71	22	Maria Mattsdotter Pihl. 76. år	Huggut
72	23	Maria Mattsdotter Pihl. 76. år	Huggut
73	24	Maria Mattsdotter Pihl. 76. år	Huggut
74	25	Maria Mattsdotter Pihl. 76. år	Huggut
75	26	Maria Mattsdotter Pihl. 76. år	Huggut
76	27	Maria Mattsdotter Pihl. 76. år	Huggut
77	28	Maria Mattsdotter Pihl. 76. år	Huggut
78	29	Maria Mattsdotter Pihl. 76. år	Huggut
79	30	Maria Mattsdotter Pihl. 76. år	Huggut

Kuva 53. Wårdinna mor Johanna Pihlhjerta-Jaakkola (Huggut) menehtyi 74-vuotiaana huhtikuussa 1806 (styng, rintapistos). Kuva Vehkalahden srk digiarkisto.

HISTORIALLISTIA VUOSIA VEHKALAHDELLA 1684-1800

Suomalaisten kohtalo määräytyi 1700-luvulla säätyvallan ajan yhteiskunnallisesta asemasta sekä naapurivaltioiden Ruotsin ja Venäjän välisistä valtataisteluista. Ruotsin kuningas oli toiminut itsevaltiaana vuosisatojen ajan Ruotsi-Suomen asioissa, jota toteuttivat yhteiskuntasäädöt: aatelisto, papisto, porvaristo ja maata omistavat talonpojat, jotka taistelivat tasa-arvoisemman yhteiskunnan puolesta.

1700-luvun alussa Vehkalahdella oli noin 400 asukasta, joista Husulan knaappeja 37 henkilöä (1699 Husulan knaappeja oli 30), 1782 knaappeja oli noin 150. Pohjan sodan jälkeen 1721 Vehkalahdella noin 1000 asukasta ja Haminassa noin 1000 varusmiestä.

Suomen väkiluku 1750-luvulla oli noin 430 000 henkilöä, joista yhteiskuntasäätyläisiä oli noin puolet. Aatelissäätöyn kuului noin 1 %, papiston ja akatemian säätöyn kuului noin 2 %, porvarissäätöyn noin 5% ja itsenäiseen maataomistavaan talonpoikaissäätöyn kuului noin 90% säätyläisistä. Knaapit taistelivat 1600-1700-luvulla säätöasemastaan, kuten lukkaritkin, kuullen molemmat säädöt kahden säädön välimaastoon.

[1396] Marian kirkkorakennus [Vehkalahten kirkko] Haminassa mainitaan. Kirkko paloi useaan otteeseen. 1600-1700 -luvulla kirkko säilyi (peruskorjauksia), kunnes 1827 se jälleen tuhoutui. Piirroskuva 54 teoksessa Vehkalahten knaapit.

1684 Vehkalahten knaappien rälssintarkastus pidettiin 6.12.1684, siinä selvitettiin olivatko säterien asuintilat säädönmukaisia ja riittävän hyvin varusteltuja. Tarkastuspöytäkirja tehtiin Viipurissa, jonka pohjana oli maakirja (entisen isännän nimi oli ensimmäisenä ja sitten *eller*-sanana jälkeen nykyinen isäntä). Rakennukset tarkastettiin ja käytiin talot läpi. Knaappien läsnä ollessa

tehtiin säterikertomus. Husulassa tarkastettiin kuusi tilaa mm: Nils Mårtensson Pihjerta-Tepponen ja Theofil Mikaelsson P-Tepponen (Oksanen et Oksanen 2003).

1695-97 Nälkävuodet, joka verotti vehkalahtelaisia noin 25% (knaappikylät: Reitkalli, Salmenkylä, Husula ja Husupyöli sekä Töytäri) kärsivät eniten. Moni rälssitulallinen menehtyi tai myi tilansa, jotka autioituivat.

1700 Ensimmäiset painetut rippikirjat; käsinkirjoitetut vuodelta 1686. Ison vihan ajan kirkonkirjat yleisesti olivat palaneet tai tuhoutuneet.

1703 Pietarin kaupunki perustetaan ja julistetaan 1712 Venäjän pääkaupungiksi.

1700-1721 Suuri Pohjan sota. Venäläiset valtaavat Viipurin 1710 ja sitten Suomen. Ruotsin kuningas Kaarle XII surmataan 1718.

1710-11 Rutto, jolloin kulkutaudit ja lavantauti kaatoi suomalaisia. Moni vehkalahtelainen oli paennut Ruotsiin ja kaupunki tyhjentyi 1711.

1713-21 Iso viha Venäjän miehitysaika Suomessa. Isonvihan vuodet olivat synkkää aikakautta. 1714-17 väkivaltaisuudet ja ryöstöt Venäjän sotilashallinnon aikana kasvoivat ja ihmisiä surmattiin ja vietiin orjiksi Venäjälle. 1717 useat vehkalahtelaiset siirtyivät pois Suomenlahden eteläpuolelle Viroon (tai Ruotsiin), ja palatessaan kotiin talot olivat palaneet raunioiksi. Knaappisukujen tilat, jotka oli jätetty autioiksi julistettiin valtion omaisuudeksi, mutta heidän palatessa takaisin omistukset palautettiin.

1721 Uudenkaupungin rauha, Vapauden aika, jolloin muodostettiin Suomen nykyinen itäraja.

1723 Haminan kaupunki nimetään ja rakennetaan suureksi linnoituskaupungiksi menetetyn Viipurin korvaajaksi, joka paloi. Haminan väkiluku kasvoi moninkertaisesti (400 noin 1000 asukasta sekä varuskunnan miehitys noin 1000 henkilöä), jonka johdosta knaappiväen asema muuttui vaatimattomaksi. Alla olevassa kuvassa 55 Haminan kaupungin keskustan piirros 1723 (piirros teoksessa Kymenlaakson historia 1).

1730-40 Keisarinna Anna hallitsee Venäjää

1741-43 Elisabet Venäjän keisarinnaksi. Alkaa Hattujen sota, nk. Pikku viha, missä Ruotsi yrittää vallata takaisin Uuden kaupungin rauhassa menetettyjä alueita epäonnistuen. Hamina venäläisten haltuun. 1743 Turun rauha, itäraja siirtyy Kymijoen läntiseen haaraan. Piirroskuva 56 [www.sivut Vanha suomi](http://www.sivut.Vanha-suomi.fi).

1748 Perustettiin määräyksestä Taulustolaitos ja Ruotsi aloittaa ensimmäisenä maana maailmassa kattavan väestökirjanpidon.

1757 Isojakoasetus. Pommerin sota.

1762 Venäjällä Katariina II vallankaappaus.

1771 Kustaa III perii valtaistuimen ja laajentaa valtaoikeuksia säätyjen vallankaappauksella 1772, säädöt menettävät valta-asemansa.

1776 Ensimmäinen suomenkielinen sanomalehti julkaistaan.

1788-90 Kustaa III sota mm. Husulassa ja Kotkan saaristossa, jossa yritettiin vallata takaisin Venäjälle menetettyjä alueita epäonnistuen. Rajat säilyivät. Kulkutaudit kaatoi Vehkalahden asukkaita.

- 1789** Ranskan vallankumous alkaa tavoitteena kaataa säätyvalta.
- 1792** Kustaa III salamurhataan, valta holhoojahallitukselle.
- 1796** Kustaa IV Adolf Ruotsin kuninkaaksi
- 1809** Ruotsin vallan aika päättyy ja siirrytään Venäjän vallan alaisuuteen Suomen Suurruhtinaskunta 1809-1917.

OSA I LÄHDEMATERIAALEJA:

Rälssiemännän muistio on fiktiivinen tietokirja, jonka historialliset, yhteiskunnalliset ja sukututkimuksen tiedot pohjautuvat dokumentoituihin lähteisiin. Sotien aikana 1700-43 seurakunnan arkistot tuthoutuivat. Tekijä on yhdistänyt tiedot ja elämänkaaren tapahtumat fiktion keinoin. Mikäli tiedoissa tai tarinoissa on jotakin korjattavaa tai huomautettavaa, niin perustellut tiedot voi lähettää tekijälle: jaana.v.utriainen@gmail.com. Mikäli lukijalla tai suvun henkilöllä on aikakaudelta 1700-1809 piirroksia, kuvia tai kirjeitä, niin kiitos, kun kerrotte ja/tai lähetätte tiedot/materiaalit tekijälle koko niteessä julkaistavaksi.

PAINETUT LÄHTEET

Fagerlund et al. 2000. Kuninkaita ja alamaisia. Suomen historia 1523-1809. Espoo: Schildts Kustannus Oy.

Gardberg, C. & Dahl, K. 1991. Kuninkaantie Turusta Viipuriin. Helsinki: Otava.

Harju, E. ja Lappalainen, J. 2010. Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Helsinki: SKS.

Huopainen K. ja Oksanen M. 2013. Artikkelit: Lukkarit ja kanttorit Haminassa. Artikkelit PDF. Hamina.

Kaukiainen, Yrjö toim. 2012. Kymenlaakson historia 1. Jokilaakso ja rajamaa esihistoriasta 1810-luvulle. Helsinki: SKS.

Kilpinen, P. 2005. Kuninkaantieltä kerrottua. Matkailijoiden kuvauksia 1700-luvulta. Helsinki: SKS.

Korhonen, M. et. al. 1981. [Kannen kuva] Vehkalahden pitäjän historia 2. Yhteiskunnallisesta kehityksestä 1600-luvulla sekä maakirjatilojen synty. Vehkalahti.

Leskelä-Kärki et al. toim. 2020. Päiväkirjojen jäljillä: historiantutkimus ja omasta elämästä kirjoittaminen. Tampere: Vastapaino.

Oksanen & Oksanen 2003. Vehkalahden knaapit. Hamina: Husgafvel, Pihlhjerta ja Tulikouran sukuseurat ry.

SÄHKÖISET LÄHTEET

Vehkalahden seurakunnan 1600-1800-luvun digiarkistot: mm. Pääkirjat, Rippikirjat, Syntyneet ja kastetut, Kuolleet ja haudatut, Henkikirjat ja Maakirjat.

<https://dighakemisto.net/>

1800-luvun karttakuvat: Senate Atlas at the National Archives of Finland

<https://maps.arcanum.com/en/>

Museovirasto. Kulttuuriympäristön palveluikkuna. Haminan kulttuuriperintökohteita, mm. Vehkalahden Maria-kirkko ja Kärmevuori.
www.kyppi.fi

Pihlhjerta-sukuseura: www.pihlhjerta.fi

Pihlhjerta-sukuseuran päivitetty sukuluettelo 2012. Kotka: Pihlhjerta-sukuseura.

Vainio-Utriainen, J. 2022. (PDF) Dejavu II Sukutarinoita naisten näkökulmasta 1700-1800-luvun Hollolasta (mm. Pihlhjerta-sukuseuran sivuilla). Kotka: Kultura.

Vainio-Utriainen, J. 2021. (PDF) Dejavu I. Sukutarinoita naisten näkökulmasta 1800-1900 -luvun Kymenlaaksossa (mm. Pihlhjerta-sukuseuran sivuilla). Kotka: Kultura.

KUVAMATERIAALIT

Teoksen I osassa 57 kuvakopiota/kuvaa, joiden lähteet on mainittu tekstissä tai kuvan yhteydessä. Kuvat tai kuvakopiot ovat mainituista painetuista, sähköisistä tai digiarkiston lähteistä.

Kuva 57. [nimeämätön] öljymaalauk (kuvakopio), Nils Schilmark 1777.

KULTURA 2023